

Zaslužen odgovor

na nesocialistično pisanje socialističnega lista

Dejstvo, da se je Jugoslavija kot podpisnica državne pogodbe in kot matična država naroda, katerega del so tudi koroški Slovenci, pri avstrijski zvezni vladi zavzela za izvajanje manjšinskih zaščitnih določil državne pogodbe, je velik del avstrijskega tiska označil kot vmešavanje v avstrijske notranje zadeve in uporabil priložnost za izpade proti Jugoslaviji. Kakor pač tako nekonstruktivno in nestvarno reagiranje ni razveseljivo, človeka preveč ne preseneča, če ga srečuje na straneh neonacističnega ali „neodvisnega“ ali drugačnega tiska, kateremu socializem niti socialistična Jugoslavija nista pri srcu. Nekoliko kladnejše pa je dejstvo, da bi med temi protijugoslovanskimi izpadi težko našli takšnega, kakršnega si je privoščilo celovsko glasillo socialistične stranke pretekli terek. Pisec tega uvodnega članka in obenem glavni urednik lista očitno pozablja, da so njegove besede naslovljene na suvereno državo, kar že samo po sebi zahteva najosnovnejšo vljudnost, če mu že nič ne pomeni, da gre za socialistično in sosedno državo, katere prispevek uveljavljanju naprednih, miroljubnih odnosov med narodi in državami svetovni javnosti ni nekaj novega. Ton, ki se ga poslužuje, mu je morda običajen v strankarskem licitiranju s koalicijskim partnerjem, take superiornosti je morda navajen v odnosih s podrejenimi in nezaščiteno slovensko manjšino v deželi (saj nasproti prikritim in odkritim nacizmom v deželi takšnega tona še ni uporabljal). Toda nasproti Jugoslaviji je tak ton prav toliko nedopusten kot je njegova argumentacija za avstrijsko socialistično stranko porazna.

Za pravnika in normalno mislečega človeka je trditve o „neprimernem vmešavanju Jugoslavije v notranje avstrijske zadeve“ kajpak iz trte izvit izmikanje jedru vprašanja, kar pa na Koroškem ni nič novega. Prav porazno za socialistični list je, če si podkrepitve svojemu „argumentu“ išče na terenu protijugoslovanske akcije držav vzhodnega bloka, če skuša izkoriščati sofijske protijugoslovanske nastope v zvezi z Makedonijo za prikrivanje lastne nenačelne, nacionalistične akcije nasproti manjšini na Koroškem, porazno je, če torej tudi z „zahoda“ pomaga „vzhodu“ v pritisku na neodvisno socialistično državo. Nedopustno in naduto je pisati o „držnem govorjenju Beograda, ki skorajda sili k smehu“ in prezirljivo podcenjevati resnost koraka jugoslovanske države, da si iz gospodarskih razlogov ne more privoščiti odločnega nastopa, da Beograd ne bo tako vroče pojedel kakor je skuhal in da morda celo upa, da v Avstriji njegovega protesta ne bodo tako resno vzeli. Socialistična Jugoslavija je v svoji zunanji politiki pokazala toliko resnosti in odgovornosti in obenem umerjenosti, da nobenemu odgovornemu državniku, najsi bo njegov odnos do Jugoslavije tak ali tak, ne pride na misel odrekati resnost in premišljenost jugoslovanskim besedam in dejanjem. Za marsikoga je bila to že neprijetna izkušnja in Avstrija bi si jo lahko prihranila. Še posebej nedopustno, žaljivo in za kulturno raven pisca klavirno pa je pisati o jugoslovanskem prispevku h kulturni izmenjavi med obema deželama kot o „kulturni dejavnosti komunističnega režima s priokusom cenene propagande“, s čimer pač Avstrija po njegovem menda nima kaj izgubiti. Takšno stališče nikakor ni daleč od „kulturträgerske“ mentalitete.

O članku, ki smo ga bili prisiljeni brati v celovškem socialističnem listu, od katerega bi bilo treba pričakovati moške in prevdarne besede, lahko izrazimo samo obžalovanje. Njegovemu piscu pa lahko zagotovimo, da živi v hudi zmoti, če misli, da pomeni intervencija Jugoslavije za zaščito slovenske manjšine na Koroškem samo „diplomatsko teatersko igro“.

S temi odločnimi besedami je „Slovenski poročevalec“ odgovoril na uvodnik glavne-

Nikdar ne bomo priznali dvomljivega uspeha protizakonite gonje proti dvojezični šoli

Za 10. oktober objavljeni rezultati akcije za odjavo od slovenskega pouka so ponovno potrdili naše trditve, da v trenutnih razmerah na Koroškem, ko velenemški nacionalistični hujšaki lahko neovirano rovarijo proti slovenski manjšini in njenim pravicam ter grozijo in zastrahujejo našega človeka, ne more biti govora o svobodnem izražanju volje prebivalstva slovenskega in jezikovno mešanega ozemlja. Zato so tudi rezultati takih povpraševanj več kot dvomljivi in nika- kor ne morejo odražati resnične volje ljudstva ter dejanskega položaja na prizade- tem ozemlju. Koroški Slovenci zato takih rezultatov tudi nikdar ne bomo priznali, od pristojnih oblasti pa ponovno zahtevamo, da v smislu § 5 člena 7 Državne po- godbe prepovejo nezakonito protislovensko delovanje posameznikov in organizacij ter končno uresničijo člen 7 kot celoto.

Po tiskovnih poročilih je bilo na ozem- lju dvojezičnih šol na podlagi odloka de- želne glavarja z dne 22. septembra za

nezakonite akcije, katere izvedba je v posmeh slehernim načelom pravnosti, pra- vičnosti in morale, nedvoumno dokazu-

Londonski „Manchester Guardian“:

Dvojezičnost pogoj za ohranitev avstrijskih meja

Pojačena gonja velenemških nacionali- stov proti dvojezični šoli ter proti sloven- ski manjšini na Koroškem je vzbudila sil- no ogorčenje v širokih krogih svetovne javnosti. V nešteti državah obsoja tisk ravnanje avstrijskih oblasti s koroškimi Slovenci ter ugotavlja, da se v naši drža- vi spet uveljavljajo nevarna nacionalistič- na stremjenja. V ponedeljek je o tem vprašanju pisal tudi londonski dnevnik »Manchester Guardian«, vodilni liberalno glasillo Anglije, ki obsoja stališče avstrij- ske vlade do koroških Slovencev kot znak nezadovoljstva realizma in kot uveljavlja- nje nacionalističnih stremljenj ter ugotavl- ja, da dogodki v Avstriji ustvarjajo vtis, kot da se Avstrija vrača v svojo prejšnjo

nezdavno dobo razvoja. Dobesedno je v listu rečeno:

Avstrijski nacionalisti so hitro pozabili, da je bila dvojezičnost kompromis in po- goj, da je to ozemlje (mišljeno je sloven- sko in jezikovno mešano ozemlje Koroške — opom. ured.) ostalo v mejah Avstrije. Prav gotovo so Avstrijci, ki se bodo spom- nili, da so pravice slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji bile velikega pomena pri sestavi državne pogodbe za Avstrijo in da so te pravice zajamčene s to pogod- bo. Preostaja nam le upanje, da bodo oni dovolj močni, da zagotovijo izvajanje spo- razuma, ker to ni le vprašanje avstrijsko- jugoslovanskega odnosa, temveč preizkus- ni kamen realizma Avstrije.

jejo, da na stvari nekaj ni v redu. Če ne bi vedeli, kako je dejansko prišlo do teh sramotnih števil, bi se marsikomu vsi- ljeval vtis, da je Avstriji v povojnih le- tih kljub toliko naglašeni demokratično- sti in pravičnosti uspelo tisto, kar niti na-

Tržaški Slovenci nam kličejo:

„Vzdržite, koroški bratje — mi smo z vami!“

Zadnji dogodki okoli nezakonitega re- ševanja šolskega vprašanja na Koroškem in kratenje manjšinskih pravic so izzvali v demokratičnih krogih Avstrije in dru- god po svetu veliko pozornost in ogor- čenje. Posebno pa so prislunili krivič- nemu in nedemokratičnemu dogajanju na Koroškem Slovenci v LR Sloveniji in v zamejstvu. Svoje ogorčenje so izrazili v številnih pismih, ki so jih poslale Zvezi slovenskih organizacij v Celovcu različ- ne organizacije in društva. V naslednjem

ka politika pomeni izdajo socialističnih idea- lov o bratstvu in prijateljstvu med narodi ter o mirnem sožitju in enakopravnem so- lovanju med državami. Zato bodno morale zdrave sile v SPÖ zelo budno spremljati raz- voj v stranki, ker so se tudi v njene vrste vtihotapili ljudje, katerim je očitno žal, da se stranka imenuje samo socialistična in ne tudi nacionalistična.

Ob zavesti, da se tudi v koroški SPÖ sku- šajo uveljaviti gotovi ljudje, katerih misel- nost preveča duh narodnostne nestrpnosti in nacionalistične nadutosti, pa postajajo mno- go bolj razumljivi tudi zakulisni dogodki v vodstvu stranke, ki so končno privedli do usodnega odloka deželne šolskega sveta z dne 22. septembra. Ker nosi ta odlok podpis socialističnega deželne glavarja, je to za koroške socialiste še toliko bolj usodno, saj s tem, da pomeni zmago nacionalističnih te- ženj, zadaja hud udarec dosedanjim socialisti- ni politiki mirnega in prijateljskega sožitja med narodi in državami.

cizmu kljub najkrutejšemu fizičnemu na- silju ni moglo uspeti, namreč slovensko manjšino na Koroškem tako rekoč čez noč hladnokrvno likvidirati. Toda splošno je znano, da so se v zvezi z akcijo za odja- vo od slovenskega pouka po vsem z dvo- jezično odredbo določenem ozemlju do- gajale stvari, ki so zelo podobne nekultur- nim pohodom kolonialnih gospodov proti odvisnim in zatiranim domačinom v kolo- nialnih deželah. Zato ni čudno, da je tudi uspeh tega početja na las podoben nedav- nim volilnim rezultatom v Alžiru.

V kratkih dveh tednih je prebivalstvo slovenskega in jezikovno mešanega ozem- lja živo občutilo nevarnost nacionalistič- nega hujškanja, ko so se v posamezne ob- čine in vasi kot roparski ptiči zagnali pla- čani in neplačani agenti nepomirljivega šovinizma, da za vsako ceno in z vsemi sredstvi izbojujejo novo »zmago v nem- ški noči«. Privandrani uradniki, orožniki, cariniki, učitelji, veleposestniški valpti in občinski uslužbenci so s pomočjo domačih propalic hodili od hiše do hiše in od dru- žine do družine ter prepričevali o potrebi odjave od slovenskega pouka. Ne samo, da so nosili po domovih že izpolnjene ter s 6 šilingi kolekovane odjave in so starši »smeli« samo še podpisati, so svoj gnusni posel poleg tega po potrebi še podkrepili z različnimi grožnjami, ki so v marsičem podobne duhovnemu, gospodarskemu in po- litičnemu nasilju v dobi nacizma. Če pa se čudni junaki že osebno niso upali gro- ziti, so se posluževali pač drugih anonim- nih sredstev in so znani primeri, ko so po telefonu ponujali odjavnice in na odklo- nilni odgovor prav po gestapovsko zagro- zili: Samo toliko, da v danem času ne bo- ste imeli izgovora! In niso bile redke tudi grožnje z novim izseljevanjem ter zastra- hovalni ometi o izgnanstvu čez Karavanke.

(Konec na 8. strani)

objavljamo pismo, ki ga je ZSO sprejela od primorskih Slovencev:

„V trdem, stoletja trajajočem boju s svo- jimi močnimi in mogočnimi sosedmi se je slo- venski človek ohranil. V skozi več stoletij trajajočem žilavem boju si je slovensko ljud- stvo izklesalo svojo narodno zavest in izobli- kovalo svoje narodnostne pravice.

Na tej dolgi in trnjevi poti je slovenski narod srečeval sovražnike vseh vrst in veli- kosti. In je zmagal! Danes živi večina slo- venskega naroda v svobodni državi. V na- rodnoosvobodilni vojni si je ustvaril pogoje za enakopravnost z drugimi narodi na vseh področjih človeškega življenja in ustvarja- nja in za boljšo prihodnost tudi tistih nje- govih delov, ki živijo kot etnične manjšine v sosednih državah.

Slovensko občestvo odobrava in se živo zavzema in dejansko izvaja načela o mirnem sožitju z vsemi narodi in zlasti s svojimi me- jasi.

So pa med njegovimi sosedmi še vrste takih, ki izbojevane enakopravnosti ne bi hoteli priznati in kratijo slovenskemu človeku nje- gove osnovne človečanske pravice.

Med taka zadržanja in dejanja spada v Avstriji ukrep koroškega deželne glavar- ja, ki je septembra samovoljno, protizako- nito in protustavno odpravil odredbo o dvo- jezičnem šolstvu, to se pravi ukinil obvezen pouk slovenščine v nižjih in višjih državnih osnovnih šolah v slovenskem področju Ko- roške. Koroški deželni glavar se je s takim postopanjem vdal pritisku šovinističnih, na- rodnostno nestrpnih krogov avstrijskih Nem- cev, katerim so pridobitve Slovencev v Av- striji trn v peti, in ki zama potiskajo kolo zgodovine in dogodkov nazaj.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Mnenje drugih:

Ena izmed posebnih časopisnih izdaj o koroškem šolskem jezikovnem vprašanju je začela tudi k meni. Prirščeno se zahvaljujem zanj, kajti dala mi je priložnost, povedati nekaj besed k temu vprašanju. Čeprav sem čisto nemškega rodu, sem vendar vzgojen v duhu Prešerna in zaradi tega, skupaj z mnogimi drugimi, drugače mislim o sedanjem jezikovnem prepiru. Ali so tisti, ki sedaj zagajajo tako velik hrup, pomislili na nevarne posledice? Kako lahko bi izgubili veliko prednost skupnega sredstva za sporazumevanje! Doslej smo ga imeli in Nemci in Slovenci smo se za čuda zlahka razumeli. Toda to pač ne ugaja šovinistom med nami! In zdaj vprašam, po kom se je treba ravnati, po njih ali po ljudstvu? Premisliti je treba. Dobro premisliti!

Johann Glantschnig

upokojeni šolski ravnatelj, Loče

Was wir seit Jahren behaupteten, nämlich, dass die überwiegende Zahl der Eltern im Grenzgebiet gegen den Zwang des zweisprachigen Unterrichtes ist, hat sich nun bewährt. In freier demokratischer Entscheidung meldete eine überaus grosse Anzahl von Eltern ihre Kinder vom Slowenisch-Unterricht ab... Wir sind gewiss, dass man nun behaupten wird, besonders die jugoslawischen Blätter, im Unterland wäre ein Zwang ausgeübt worden. Dies ist absolut unrichtig, die Entscheidungen sind völlig freiwillig erfolgt...

»Kleine Zeitung«, Celovec

Pravice narodnih manjšin v neki deželi so najboljše merilo in spričevalo dejanske demokratičnosti, ki jo izvajajo posamezne vlade. Mimo tega pa je zaščita narodnih manjšin tudi že dokaj uveljavljena v mednarodnem obsegu, saj so prav narodne manjšine najbolj občutljivi jeziček na tehtnici medsebojnih odnosov med posameznimi deželami. Prav zato pa pomeni vsakršno odvzemanje narodnostnih pravic neki manjšini napad na demokratična načela in na miroljubne odnose med posameznimi narodi. Nasprotno pa spoštovanje manjšinskih pravic le utrjuje miroljubno sožitje med narodi in odpira pot k vsestranskemu sodelovanju. Prav zato je med našo javnostjo vzbudil ogorčenje korak avstrijskih oblasti na Koroškem, ki so 22. septembra letos na pritisk posameznih šovinističnih prenapetih ukinile dvojezične šole na južnem Koroškem.

»Delavska enotnost«, Ljubljana

Man muss es den Grossdeutschen lassen, sie haben sich ordentlich bemüht in den letzten vierzehn Tagen. Mit welchen Mitteln oftmals „gearbeitet“ wurde, ist eine andere Sache. Von einer wirklich demokratischen Entscheidung kann wohl keine Rede sein... Ganz objektiv betrachtet ist die Zahl der Leute, die dem Abmeldungsdruck widerstanden haben, unerwartet hoch.

»Volkswille«, Celovec

Deželni glavar v Celovcu je 22. sept. izdal odlok, ki praktično pomeni začetek likvidacije dvojezičnih šol na Koroškem. Ustava in državna pogodba priznavata slovenskemu jeziku v slovenskih in jezikovno mešanih krajih sicer popolno enakopravnost z nemškim jezikom, v resnici pa je zdaj deželni glavar ponižal slovenščino na raven tujega jezika.

»Gospodarstvo«, Trst

Ausschliesslich bleibt nach diesem Plebiszit das zweisprachige Schulsystem nur in einzelnen Schulen bestehen... Es handelt sich bei allen diesen Schulen um Grenzsiedlungen, in denen Slowenisch die Muttersprache aller Kinder ist. Aus diesem Ergebnis geht somit abermals hervor, wie eng begrenzt das wirkliche Kärntner Minderheitsgebiet ist.

»Salzburger Nachrichten«, Salzburg

Slovensko prebivalstvo slovenske Koroške je bilo v neki meri s tem stanjem zadovoljno, niso pa bili zadovoljni s tem posamezniki in organizacije v velikonemško smer nagnjenih avstrijskih Nemcev, ki so, čim bolj se je odmikal čas podpisu državne pogodbe, tem bolj postajali predrzni in svojih zahtevah, da se ukine ta dvojezični sistem in v javnosti ter v šolah dovoli izključno nemščina kot uradni in obševalni jezik. Avstrijskim nemškonacionalnim šovinistom je šla akcija v klas z odlokom deželnega glavarja z dne 22. septembra 1958.

»Ptujski tednik«, Ptuj

To soočenje „dunajskega“ in „celovškega“ mnenja neizpodbitno potrjuje že zdavnaj znano dejstvo, da tako imenovano „šolsko vprašanje“ na Koroškem sploh ne bi nastalo, če bi že od vsega začetka prepovedali rovarjenje in gonjo šovinističnih organizacij. Tako pa odloka deželnega glavarja ni moč kvalificirati drugače kot za kapitulacijo pred nacionalističnimi prenapetimi.

»Ljudska pravica«, Ljubljana

Stara pesem iz starih grl

Tudi letošnji 10. oktober je pokazal, da gotovi ljudje na Koroškem še vedno ne morejo mimo tega, da spomin na koroški plebiscit ne bi izrabljali v dvomljive manifestacije svoje še bolj dvomljive domovinske zvestobe. Da pretežna večina koroškega prebivalstva o takih prireditvah nič noče več slišati, nepomirljive hujskače in heimatdienstovske nacionaliste seveda ne moti. Zato vsako leto ob 10. oktobru na ves glas zatrobijo v svoj šovinistični rog ter v nekaj dneh izbruhajo vse svoje sovražstvo do slovenskih sodeželanov, ki jim pač ne morejo odpustiti, da kljub pritisku, zapostavljanju in celo fizičnemu iztrebljanju niso klonili ter se odpovedali narodu in jeziku. Ta »greh« je v očeh nacionalistov tako velik, da skušajo našemu zavednemu človeku odrekat celotno domovinsko čustva, ki jih očitno sploh smatrajo za svoj monopol.

Toda besede o domovinski zvestobi iz ust teh gospodov kaj čudno zvenijo in jih je smatrati le kot izraz slabe vesti. Saj je splošno znano, da mnogi današnjih glavnih kričavev v usodnih dneh, ko je nacistična Nemčija zadala smrtni udarec samostojnosti Avstrije, svoje avstrijske domovine niso hoteli poznati, kakor so že leta 1920 gledali in iskali svoj cilj v Nemčiji in ne v Avstriji ali Koroški. Danes pa ti ljudje kričijo o zvestobi in ljubezni do domovine, katero so še pred nedavnim sramotno izdali, hkrati pa ta čustva skušajo odrekat koroškim Slovincem, ki smo dejansko ostali zvesti svoji domovini tudi v nacističnih zaporih in izseljenških taboriščih ter smo se za osvoboditev domovine izpod tujega nasilja celo borili s puško v roki, dočim so današnji »heimatstreue« še navdušeno dvigali roke v Hitlerjev pozdrav.

Zlaganost njihovih domovinskih čustev je prišla ob letošnjem 10. oktobru še posebej do izraza, ko niso obujali le spominov na »zmago v nemški noči« iz leta 1920, marveč so hkrati že slavili »zmago« na šolskem področju ter kričali o novem veličastnem plebiscitu v obliki odjav od slovenskega pouka, katerega dvomljiv izid se je že nevarno približal za avstrijsko domovinsko zvestobo poraznemu rezultatu neslavnega nacističnega glasovanja pred 20 leti. V zavesti te »zmage« je Heribert Jordan na zborovanju »Abwehrkämpferjev« v celovškem Domu glasbe kot pravi vojskovodja polagal račune o uspehih heimatdienstovskega pohoda, ki ga je v zadnjih tednih skupaj z vindišarskim profesorjem Einspielerjem vodil po

vsem slovenskem in jezikovno mešanem ozemlju. In tako je tudi del koroškega in avstrijskega tiska vedel poročati o »veličastni zmagi domovinske zvestobe«, ki se verjetno izraža v tem, da je bil zakonitemu dvojezičnemu šolstvu zadan usoden udarec. Očitno pa se zmage pijani šovinisti le niso počutili preveč ugodno v svoji koži, saj so se morali pri dokazovanju svoje želje po mirnem sožitju med obema narodoma v deželi ter svoje tolerance do sodeželanov slovenske narodnosti posluževati perfidnih laži: enakopravnost slovenske manjšine so demonstriali s slikami dvojezičnih napisov, pri tem pa v svoji sramotni zlaganosti zavestno in zlonamerno zamlčali, da so ti napisi že davno prej postali žrtev nacionalistične pobesnelosti.

V okviru letošnjih proslav 10. oktobra je »Kärntner Heimatwerk« priredil v Celovcu tako imenovan Koroški domovinski dan, ki je obsegal razna predavanja o narodnem blagu, pesmi, plesu in igri. Človek, ki je poslušal več ali manj učena izvajanja posameznih profesorjev, je moral dobiti vtis, da na Koroškem ni več slovenskega ljudstva, ki bi prav tako gojilo svoje, v marsikaterem oziru mnogo bolj pristno domače ljudske običaje, pesmi in plese, pogrešal je potrdilo, da je Koroška domovina dveh narodov. Toda kaj bi se temu čudili, saj je bilo povedano, da je glavno glasilo prirediteljev tega dneva »Die Kärntner Landsmannschaft«, torej tisti list, ki o koroških Slovincih še ni vedel poročati kaj drugega kot to, da so izdajalci domovine in komunistični agenti. Govorili so tudi o načrtih za proslavo 40. letnice plebiscita in — glej čudo! — k sodelovanju nameravajo povabiti tudi »slovensko manjšino, katere obstoj bo do takrat že uradno ugotovljen«. Toda že danes je jasno, da o sodelovanju v duhu, ki vlada pri »Kärntner Heimatdienstu« ter v listu »Die Kärntner Landsmannschaft«, ne more biti govora. Zato bodo morali gospodje še bistveno spremeniti svoje gledanje na slovenski živelj na Koroškem, kajti sleherno sodelovanje je in bo mogoče le na podlagi popolne in dejanske enakopravnosti obeh narodov v skupni domovini. Šele takrat, ko se bo nehalo zločinsko ščuvanje na narodnostno mržnjo in bomo koroški Slovenci uživali vse pravice, ki so nam zajamčene z državno pogodbo in ustavo, bo namreč 10. oktober lahko postal spominski dan sprave, prijateljstva in mirnega sožitja.

Družbena posestva v Jugoslaviji se uveljavljajo

V Jugoslaviji so se v zadnjih letih tako močno razvila družbena posestva, da jih je treba vselej upoštevati, kadar je govora o kmetijstvu. Lani na primer je bilo v vsej državi 770 kmetijskih posestev, izmed njih samo v Sloveniji 141, medtem ko jih je bilo v Srbiji 379, na Hrvaškem 101, v Bosni in Hercegovini 45, v Makedoniji 96 in v Črni gori 8. Predlanskim letom je bilo v Jugoslaviji 113 posestev več, in sicer jih je bilo v vsej državi 883. Zmanjšala se je tudi površina družbenih posestev za 13.837 ha. Vsa posestva so imela 588.819 ha zemlje ali povprečno 850 ha na posestvo, kar nikakor ni mnogo. Vsekakor pa nastali položaj priča, da so bila v Jugoslaviji ukinjena šibkejša posestva, zato pa so se bolj okrepila ostala. Pridelovalni in drugi uspehi, ki so jih

dosegli lani kažejo, da so posestva napredovala. Zlasti je narasel povprečni hektarski donos, predvsem pri koruzi in pšenici. Lanski skupni pridelek na družbenih posestvih je znašal 255.000 ton koruze — predlanskim pa le 124.000 ton. Pridelek pšenice je narasel od 63.000 ton na 138.000 ton. Družbena posestva najdosledneje uporabljajo sodobne agrotehnične ukrepe. Zato pa porabijo tudi največ umetnih gnojil. Lani so jih porabili 220.626 ton — predlanskim 93.732. Število traktorjev pa je naraslo od 4413 na 5633, tako da je znašalo povprečje že po en traktor na 100 ha obdelovalne zemlje. Zelo se je povečala tudi povprečna molznost krav, in sicer je znašala 2519 litrov, kar je približno dvakrat več, kakor je povprečna molznost vseh krav v Jugoslaviji.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Velika merinizacija (križanje ovac s plemenito pasmo merina) ovac se je začela v Bosni. Merinizirali bodo okoli 400.000 ovac, kar znaša tretjino stalaža ovac v Bosni. Lani so merinizirali tam 120.000 ovac. Merinizirane ovce dajejo več volne in boljše kakor navadne.

Zahodnonemški rudniki so v takem položaju, da njihovim lastnikom povzročajo vedno več skrbi. Prvič po drugi svetovni vojni ni za nemški premog in koks dovolj kup-

cev, zaradi česar je že prišlo do prenehanja z delom. Navzlic temu zaloge premoga vedno bolj naraščajo v skladiščih, tako da ga je danes vskladiščenega že nad 10 milijonov ton, kar ustreza približno enomesečni proizvodnji. Do tega položaja je prišlo zaradi tega, ker sta se na tržiščih pojavila cenejši ameriški premog in nafta. Zmanjšanje potrošnje premoga je prispevalo tudi k zmanjšanju konjunktura v industriji jekla, ki je največji potrošnik premoga.

PO ŠIRNEM SVETU

Kairo. — Včeraj je prispel na štiridnevni uradni obisk v Združeno arabsko republiko predsednik italijanske vlade Antimoro Fanfani. V obveščenih krogih se je zvedelo, da bodo imeli državniki ZAR in premier Fanfani razgovore o položaju na Srednjem vzhodu in o odnosih med ZAR in Italijo.

Buenos Aires. — Argentinsko vrhovno sodišče je odklonilo zahtevo prejšnjega predsednika Perona, da bi bil sprejet v splošno amnestijo, ki jo je proglasila Frondizijeva vlada.

Budimpešta. — Na Madžarskem hitijo s pripravami za parlamentarne volitve, ki bodo 16. novembra. Nosilec kandidatnih list na teh volitvah bo »patriotska ljudska fronta«, ki bo za vsak okraj določila po enega kandidata. Urejevanje volilnih imenikov je končano in od skupno 10 milijonov prebivalcev jih je vpisanih 6,5 milijona volivcev. Samo v Budimpešti je vpisanih 1,4 milijona volivcev.

New York. — Velika Britanija in ZDA ter določeno število drugih držav pripravljajo resolucijo, s katero bodo zahtevale ustavitev jedrskih eksplozij za časa trajanja konference o prepovedi jedrskih poskusov v Ženevi. Ta predlog resolucije bo predložen političnemu komiteju Generalne skupščine.

München. — Bavarske oblasti v Münchnu so objavile, da je bilo od leta 1945 do 30. junija letos obsojenih 990 vojnih zločincev na skupno 1470 let ječe. Bavarsko ministrstvo za pravosodje poudarja v svojem poročilu, da je bilo v tem času 1530 procesov proti 5740 ljudem.

Pariz. — Glasilo alžirske fronte za narodno osvoboditev »El Mudjahid« je objavilo članek, ki pravi, da je predsednikčasne alžirske vlade Ferhat Abas pozval Francijo, naj začne pogajanja za določitev političnih in vojaških pogojev za prekinitev vojne v Alžiriji. Članek dodaja, da bi se pogajanja lahko začela takoj, ko bi francoski premier to ponudbo sprejel.

Hamburg. — Zahodnonemško ministrstvo za promet je sporočilo, da sedanja trgovska mornarica federalne republike po tonaži že presega nacistično mornarico. Zahodnonemško zastavo nosi sedaj 2680 ladij s 4.206.000 bruto registrskih ton, medtem ko je predvojna nemška mornarica imela 4.100.000 bruto registrskih ton.

Strumica. — Na osnovi mednarodnega sporazuma med Jugoslavijo in Bolgarijo je bilo preteklo soboto na obmejnem prelazu pri Novem mestu v bližini Strumice na jugoslovansko-bolgarski državni meji srečanje obmejnega prebivalstva. Ob tej priložnosti je bilo več kulturno-prosvetnih prireditev.

München. — Inšpektor zahodnonemškega letalstva je izjavil, da bodo do konca leta 1959 imeli skupno enajst eskadrilj lovcev, lahkih bombnikov in transportnih letal. Dejal je še, da 1300 letalskih učiteljev hitlerjevske Luftwaffe niso mogli uporabiti, ker se niso navadili na sodobna letala. Zato so pouk izvedli v ZDA in Kanadi.

Rejkjavik. — Predsednik islandske republike Asdeirson je izrazil začudenje, ker Britanci pri reševanju spora zaradi teritorialnih voda uporabljajo orožje. Dejal je, da bi v takem primeru zainteresirana stran morala doseči svoje pravice najprej preko mednarodne organizacije, ne pa da izsiljuje z orožjem.

Moskva. — Sovjetski strokovnjak Sedov je izjavil, da bo potrebno pri graditvi in izpopolnjevanju vseмирske ladje mednarodno sodelovanje in naglasil, da bo mogoče doseči uspehe v aeronavtiki samo, če bo politikom uspelo ohraniti mir.

Washington. — Kakor poroča zunanje ministrstvo ZDA, se bodo oborožene sile ZDA umaknile iz Libanona do konca oktobra. Umik bo storjen, pravi poročilo, v kolikor ne bo prišlo do nepredvidenih dogodkov. Ameriške čete so se izkrcale v Libanonu 15. junija. V tej državi je zdaj še 7000 ameriških vojakov od 16.000, kolikor se jih je prvotno izkrcalo.

Slovenski kulturniki o manjšinskem vprašanju na Koroškem

V zadnji številki našega lista smo objavili del izjav, ki so jih o zadnjih dogodkih ter sploh o manjšinskem vprašanju na Koroškem podali znani slovenski kulturniki in javni delavci. Tudi iz teh izjav je razvidno, kako živo spremlja dogodke na Koroškem, ki tičejo tukajšnje slovenske manjšine, njeno življenje in njene

pravice, ves slovenski narod, ki najostreje obsoja nove pojave velenemško-nacistične miselnosti, kakor se odraža v zadnji gonji proti koroškim Slovencem in njihovim pravicam.

Ker v zadnji številki vsled pomanjkanja prostora nismo mogli ponatisniti vseh izjav, jih deloma objavljamo danes.

Kateri namen je boljši?

Te dni, ko se zdi, da bodo morali koroški Slovenci znova začeti osnovno borbo za enakopravnost svojega jezika na svoji domači, koroški zemlji, sta mi v spominu dva sveža, letos doživljena prizora s te zemlje.

Prvi se zdi na videz malo sentimentalno, v bistvu pa je čisto nesentimentalno krut. Poletno popoldne v slovenski vasi visoko ob jezikovni meji pod Svinjo. Tišina in mir; če ne bi bilo kamionov, ki vozijo les s Svinje v dolino, bi se človeku zdelo, da se je življenje ustavilo, da smo v zatišju, da so vsi problemi, ki vznemirjajo duhove na Koroškem, tu malo ob strani. A to je le videz: otroci so tu, domači otroci, ki na našo prijazno izraženo željo skromno, lepo in toplo zapoje nekaj slovenskih pesmic. Toda eden med njimi je otožen: ne vemo, čigav je, morda kakga doseljenca, toda sredi vseh teh otrok se mu vidi, da pozna melodije, komaj pa razume besede. Prikrasjen je za toplo doživetje. Otroci mu pomagajo, pojasnjujejo in počasi se mu vedri obraz. Nobenega sovraštva ni med njimi. Kakšen dober namen more biti v tem, da se temu otroku zapre pot, da se nauči tudi drugega jezika, da se skali topli, človeški odnosaj med ljudmi, ki živijo v isti deželi in ki se sami po sebi ne sovražijo med seboj? Ali ni edino človeško prizadevanje otrok, ki

skušajo svojemu vrstniku v njemu domačem jeziku posredovati lepoto, ki se da povedati v obeh jezikih? Ali je mogoče dvomiti v umestnost in plemenitost take poti?

Drugi prizor iz istih dni pa ni čisto nič sentimentalno, tudi na videz ne. Pomeni ga kamen, ki iz zahrbtno nočne teme prileti v okno razsvetljene dvorane v koroški vasi, kjer se govori slovensko, vsakdo pa zna tudi nemško. Ta kamen je lahko delo samo enega pobalinskega razpoloženega človeka, a je vsekakor tipičen izraz ljudi, ki jim mirno, enakopravno sožitje na zemlji, kjer se govorita dva jezika, ni po godu. Kamen, ki pade samo zato, ker se v dvorani pojo stare, v tamošnji zemlji stoletja zakoreninjene slovenske pesmi. Kamen, ki pade nekaj prej, preden se začne propaganda za slovito šolsko stavko. Za ním je lahko samo namen — zlohotno podpihovati in umetno ustvarjati sovraštvo, vztrajati pri gospodstvu sile, zavirati edino pot, ki lahko, ne samo na Koroškem, temveč na svetu sploh, pripelje do boljše bodočnosti: pot medsebojnega spoštovanja, priznavanja enakopravnosti in mirnega sožitja? Katera pot vodi v boljši svet? Za katero naj se razumno človeštvo bori?

Svetozar Ilešič

Vprašanje koroške slovenske manjšine je mednarodno vprašanje

Obvezna dvojezična osnovna šola v tistem delu Koroške, kjer je ogromna večina prebivalstva itak slovenskega rodu, je bila uvedena l. 1945 na predlog od slovenske strani; tedanja koroška deželna vlada je ta predlog sprejela v situaciji, ko je bilo odprto vprašanje meja, avstrijske delegacije na mirovni pogodbi in jo proslavljale kot primer demokratskega reševanja manjšinskega vprašanja. Ona predstavlja skromno koncesijo koroškim Slovencem, ki po vsem preganjanju v preteklosti in po razočaranjih po dveh svetovnih vojnah tudi danes posebno na kulturnem področju dokazujejo, da ne bodo propasti, in to ne le starejša generacija. Ko se je l. 1957 končno ustanovila v Celovcu slovenska gimnazija, se je kljub šikanam in pretepom v njene prve tri razrede vpisalo in v njih vztrajalo okoli sto slovenskih dijakov, letos jih je v štirih

razredih še več, uspehi so dobri. Danes so v nasprotju s predvojnimi stanjem vsaj na delu dvojezičnih šol učitelji, ki jemljejo pouk slovenščine resno, slovenskega tiska in slovenske inteligence je več kakor v dobi med dvema vojnama. Vse to pa seveda ne ugaia tistim, ki bi hoteli nadaljevati tam, kjer se je nit pretrgala z zlomom nacizma. Parole o subjektivnem kriteriju, o »pravici staršev«, ne morejo zaslepiti nikogar, danes je preveč znano po vsem svetu, da je subjektivna odločitev v pogojih, v katerih žive koroški Slovenci, izpostavljena silovitemu političnemu in gospodarskemu pritisku tistih, od katerih so odvisni. A vse to vprašanje ni le stvar koroških Slovencev. Med dobo nacizma in današnjo situacijo je tudi člen 7 avstrijske državne pogodbe, ki daje manjšini pravico na osnovno šolstvo, na sorazmerno število srednjih šol,

na upoštevanje jezika v uradih in napisih in na sorazmerno število nameščenec ter prepoveduje delo organizacij s ciljem germanizacije, kar je vse le deloma izvedeno. Predstavniki novega vala germanizacije ne smejo pozabiti, da je na podlagi teh določil tudi vprašanje koroške slovenske manjšine in ne le vprašanje Južnih Tirolcev — mednarodno vprašanje.

Franc Zwitter

Avstrija ruši most za sporazum

Udarec, ki je padel po slovenski manjšini na Koroškem, je kakor preračunan na to, da zadene tudi jugoslovansko-avstrijske meddržavne odnose.

Ko je Zvezna ljudska skupščina 10. novembra 1955 soglasno ratificirala avstrijsko državno pogodbo, sem tudi jaz izrazil zaupanje v avstrijsko vlado, da bodo določbe o manjšinah spoštovane, opozoril pa sem tudi na koroški nemški šovinizem. Poročevalec zunanje-političnega odbora tov. dr. Jože Potrč je označil manjšine kot most za sporazum med narodi, predstavnik vlade tov. Velja Zekovič pa je govoril o prijateljskem duhu in pozdravil novo pogodbo. Tudi deklaracija o trajni nevtralnosti Avstrije je bila soglasno sprejeta, poročevalec je poudaril prijateljsko razpoloženje Jugoslavije do Avstrije in Skupščina je izrazila pričakovanje, »da bo nevtralna Avstrija v svojih odnosih do Jugoslavije pokazala iste težnje«.

To pričakovanje se ni izpolnilo in »most za sporazum« Avstrija ruši, ko odpravlja bistvene pravice slovenske manjšine na Koroškem. Avstrijska vlada se vda pri tisku iz političnega kotla, v katerem se mešajo ostanki Schönererjevega šovinizma, Lueggerjevega klerikalizma, črno-žoltega absolutizma, avstromarksizma, nacizma in buržoazne nestrpnosti. Ta mešanica ustvarja tudi sovraštvo do narodov in do dežele, ki nima le te napake, da je slovanska, temveč tudi balkanska in celo socialistična! Mar res, kot nikoli v zgodovini doslej, ne more biti dobrih odnosov od strani nemških sosedov do nas? Kaj izpričuje obnašanje obeh Nemčij in Avstrije? Jugoslavija bo morala bolj varovati svoje manjšine v Avstriji. S tem bo varovala tudi meddržavne interese med obema državama.

Makso Šnuderl

Nekaterim je človečanski princip le humanistična fraza

Kljub vsemu, kar smo preživeli, se človek vda iluziji, da so nekatera načela prešla vsaj v zavest evropskega človeka, če že ne v zavest sveta. Med taka načela spada pravica slehernega človeka do izobraževanja v materinem jeziku. Toda tudi glede zavesti o tej najnaravnejši in osnovni pravici hočem biti trezen. Zato dopuščam misel, da tudi v Evropi še živijo ljudje, ki jim je ta človečanski princip —

humanistična fraza. Ne morem pa dopustiti misli, da sme to biti zavednemu socialistu. In vendar se je zgodilo, da je v Avstriji, se pravi v srcu Evrope, ne kakršna koli šovinistična vlada, marveč socialistična deželna vlada odpravila dvojezične šole, s čimer je dejansko praktično onemogočila otrokom slovenskih staršev, da bi se šolali v svojem materinem jeziku. Kakor sem kot človek ogorčen nad tem dejanjem, tako se ga kot član socialistične skupnosti tudi sramujem. Avstrija je s tem svojim ukrepom vrhu vsega prekršila mirovno pogodbo in, kar je usodnejše, pokazala je povsem nerazveseljivo stanje svoje evropske zavesti. In naposled: kako si spričo tega zamišlja dobre sosedske odnose med našima državama?

Josip Vidmar

Kako dolgo bomo še čakali?

Sestavni del avstrijske Državne pogodbe z dne 15. maja 1955, ki je dne 30. junija 1955 tudi formalno začela veljati, je člen 7, kateri vsebuje določila o zaščiti slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji in se glasi:

§ 1. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.

§ 2. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelček šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvaške šole.

§ 3. V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini.

§ 4. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani.

§ 5. Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvajajo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.

Na podlagi teh določil je bila do sedaj ustanovljena edino le Državna realna gimnazija za Slovence v Celovcu.

Vsa ostala določila so do danes ostala neuresničena! Koroški Slovenci vprašujemo: Kako dolgo bomo še čakali?

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Posledice dolgodobnega gospodarskega zapostavljanja, okrnjevanja lastne podjetnosti ljudstva, poveličevanja vsega nemškega ter zanemarjanja gojitve italijanskih kulturnih vrednot in tradicije, gospodovalnega nastopanja nemškega uradništva, podprtih nemških nacionalistov in njihovih organizacij so bile za Italijansko podeželje Trentina občutne. Zaradi pomanjkanja zaposlitve so odhajali mladi ljudje od doma, v ostale predele države ali preko meje. Večina njih je bila za vedno zgubljena za domače kraje. Stiska domače vasi jim je bila kaj slaba opora proti nacionalni odtujitvi v drugorodni okolici, predvsem še med Nemci, ki so se šteli za gospodarje vseh drugih narodov Avstrije. »Kljub trdi socialni in nacionalni tlaki gospodujočim Nemcem izgubljam mladino in s tem potomstvo našega ljudstva«, tako so zaključevali Trentinci v Stari Avstriji.

Trentinci pa niso občutili samo načrtne in podprtega pritiska germanizacije, marveč so se upravičeno pritoževali predvsem še nad politiko ustrahovanja, groženj in persekucij, ki so jih izvajali nasproti Italijanom nemški nacionalisti Ti-

rolski in Avstrije. Tako je na primer izdajal »Alldeutscher Verband« posebno »črno listo« italijanskih gostiln in hotelov v Trentinu, katerih obisk je zaradi »varovanja nacionalnih interesov in časti« Nemcem prepovedal. Takšen bojkot je moral imeti porazne gospodarske posledice, ker so istočasno oblasti z vsemi sredstvi zavirale dotok italijanskih turistov iz sosedne kraljevine. V ta namen so se preprečevale celo gradnje železnic, avtobusne proge in telefonske povezave Trentina s sosedno obmejno pokrajino. Onemogočal se je vsak dotok italijanskega kapitala ali delovanje italijanskih podjetij, ki bi lahko služila gospodarskemu podvigu in utrditvi zaostale pokrajine, medtem ko so Nemci načrtno širili z vsemi sredstvi svoj gospodarski vpliv. Zaradi »državne varnosti« je bil pogosto v razne kraje Trentina sploh zabranjen vsak dostop, prepovedana je bila celo paša živine na obmejnih planinah, izleti italijanskega planinskega društva Trentina, ki je bilo zaradi osumitve špijažnih namenov pod stalnim policijskim nadzorstvom, medtem ko je za nemški »Alpenverein« gradilo koče in telefonske napeljave ter tran-

sportirale stavbeni material celo vojaštvo. Sploh je veljal vsak za ponemčenje Trentina nedostopni Italijan v naprej za nevarnega »iredentista«,¹³⁴ nad vso pokrajino je vladal trd in krivičen vojaški režim, ki je obremenjeval zaostalo podeželje še z dodatnimi izrednimi bremenimi kvartirjev za vojsko, gradnje vojaških objektov in utrdb. Pri teh delih pa spet zaradi »državne varnosti« niso dobili zaposlitve številni domači brezposelni delavci in podjetja, marveč nemška podjetja, ki so gradila z delavci iz povsem oddaljenih pokrajin, v Trentinu največ s Slovenci in Hrvati, Italijani pa so delali spet v za nje tujih oddaljenih domačih krajih drugih narodnosti. Tako je sistem odtujevanja in uveljavljanja nemškega gospodstva v Stari Avstriji žel dvojne uspehe!

Teh opisanih »varnostnih ukrepov« pa ni bilo še zadosti: vsa društva in delovanja Italijanov so bila pod stalnim policijskim nadzorstvom. Cenzura časopisja in kulturnih prireditev je našla nevarnosti za »varnost države« celo v proslavah italijanskih pesnikov. Italijanski javni delavci in vidnejši Italijani so bili stalno pod osebnim policijskim nadzorstvom,

¹³⁴ Pripomba: Beseda izvira iz italijanskega »iredento«, kar pomeni »neosvojenost«.

vsakodnevne so bile aretacije in hišne preiskave zaradi raznih osumitev, v stoletja so štele obsodbe po avstrijskih civilnih in vojaških sodiščih nad Italijani, težke so bile vsote zaplomb in odvzemov premoženja zaradi teh obsodb. Civilne, policijske in vojaške oblasti so se izmenoma vrstile pri tem poslu ustrahovanja ljudstva in zatiranja vsake njegove želje in zahteve po enakopravnosti in samostojnosti odločanja v življenjskih vprašanjih njegovega obstoja. Dovolj pove o resničnih razmerah in pravicah Italijanov Trentina dejstvo, da so oblasti »apostolskega« cesarja Avstrije aretirale in internirale leta 1916 celo tridentinskega nadškofa cr. Coelestina Endrici-ja ter obsodile in usmrtila znanega vodjo trentinskih italijanskih socialistov, poslanca državnega parlamenta na Dunaju in deželnega zbora v Innsbrucku dr. Cesare Battisti-ja.¹³⁵

¹³⁵ Pripomba: Dr. Cesare Battisti, rojen 4. februarja 1875 v Tridentu, je z znatno natančnostjo opisoval nacionalne, gospodarske, socialne in kulturne probleme Trentina in neustrašno razkrinkaval krivice, storjene Italijanom tega ozemlja. Bil je ponovno obsojen po avstrijskih sodiščih, končno na smrt in dne 12. julija 1916 v rojstnem mestu Tridentu usmrčen.

(Nadaljevanje sledi)

Pesem — spremljevalka našega človeka v veselih in težkih časih

Zadnje čase se po našem podeželju čuti spet večja potreba in hotenje po prosvetni dejavnosti, umskem in kulturnem izoblikovanju našega človeka. V prosveti, to je v smotrni izobrazbi, vidimo tudi bistven del naše samopomoči, da utrjujemo narodno zavest, da dvignemo slovensko govorčje kmečko in delavsko ljudstvo k širšemu obzorju, na višjo raven splošne izobrazbe ter s tem negujemo in izpopolnujemo dragocene dobrine naše pestre in žive kulture, da jo dojemamo v sebi ter posredujemo drugim. Izobrazba našega človeka je tudi močan branik narodne samozavesti in miselne neodvisnosti. Ko smo pretekle tedne zbirali drobce zgodovine naših prosvetnih društev in njihove dejavnosti, v mnogih primerih nad polstoletja stare, smo našli na zgledne in požrtvovalne orače naše organizirane prosvete, ki so neprimerno veliko storili za ohranitev naše besede in svojstvenosti na Koroškem. Zgodovina bo objavljena v Koledarju SPZ vsem v pobudo, da bomo, posebno mladina, prosvetno delo nadaljevali s pojačeno silo, ki je nujna in potrebna slej ko prej.

Kaže, da bo po napornem poletnem delu prosvetno življenje na vasi živahneje razgibano. Z eno naših kulturnih dobrin, s slovensko pesmijo je SPZ pričela utirati pot v zimsko prosvetno sezono. Vemo, da je pesem važen element in dokument naše svojstvenosti, naša domača pesem pa

domovinski list našega bivanja na tej zemlji od davnih dni. Petje je vsekakor važno in hvaležno sredstvo naše prosvete, saj nudi prelep užitek, navdušuje, druži in drami. Zato velja vse priznanje onim,

mногоstransko, čemur bomo tudi posvečali vse razpoložljive sile in sposobnosti.

Minulo nedeljo je bil pevski koncert v Šmihelu nad Pliberkom. Pred občinstvom, med katerim je bilo razveseljivo veliko

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA NAZNANJA

Pevski koncert

Na **RADIŠAH** v društveni dvorani v nedeljo, dne 19. oktobra ob 3. uri popoldne.

Nastopita domači moški in mešani pevski zbor s koroškimi narodnimi in tudi umetnimi pesmimi. Prvič se bodo naše pevke na domačem odru predstavile v lepih narodnih nošah.

V **LOČAH** v dvorani gostilne pri Pušniku v nedeljo, dne 26. oktobra ob 1/2 3. uri popoldne in

v **LOGIVASI** v dvorani gostilne pri »Marici« ist dan ob 7. uri zvečer. Koncertirajo združeni moški zbori SPD »Edinost« v Pliberku, SPD »Zarja« v Železni Kapli in SPD »Danica« v Št. Vidu v Podjuni pod vodstvom pevovodje Zdravka Hartmana.

Spet bomo lahko deležni lepega umetniškega užitka, saj ljubimo našo slovensko pesem, ki je naše rodove vedno spremljala ob vseh lepih in hudih časih. Srčno vabimo k številni udeležbi na vse tri koncerte!

SPZ

Cesta od Pod Lipe na Piramido zahteva popravilo

Cesta od Pod Lipe v hodiški občini na Piramido je v obupnem stanju in že dolgo kriči po temeljitem popravilu. Dobro prometno cesto potrebujejo domačini, da bi lažje prevažali dobrine ter da bi bili z vedno številnejšimi motornimi vozili ugodneje povezani med seboj. Modernizacija ceste pa je še posebno v interesu pospeševanja tujkega prometa na tej važni prometni žili v okolici jezera. Tuji gostje se nad neustrezajočo cesto hudo in upravičeno pritožujejo ter so zaradi tega mnogi sklenili, da se bodo prav zaradi tega v bodoče izogibali teh krajev, čeprav so prirodno lepi in pokrajinsko mikavni za turiste. Izostanek tujih gostov pa bi pomenil za naše kraje občutno gospodarsko

škodo, ki jo gojijo z veliko vneto in predanostjo. S tem seve ni rečeno, da je s petjem izčrpano vse prosvetno izživljanje, ker področje ljudske prosvete je obsežno in

mladih ljudi, so se na odru zvrstili pevci združenih moških zborov SPD Pliberk in okolica, Železna Kapla in Št. Vid v Podjuni pod vodstvom zaslužnega pevovodje Zdravka Hartmana. Ljudje so pričakovali, da bodo spet slišali vrsto lepo zapetih pesmi in z navdušenjem aplavzom so potrjevali, da se niso zmotili. Nedvomno so zbori od zadnjih nastopov še bolj napredovali ter se lahko uvrščajo med zares kvalitetne zборе ter zadovoljijo tudi zahtevno občinstvo. Navdušenje se je stopnjevalo od pesmi do pesmi in ljudje so toplo ploskali pevcem in pevovodji do prekipevaločega vzhičenja ob zadnji, glasbeno težki mogočni pesmi »Molitev«, ki je v ubrani harmoniji in pestrosti glasov napolnila dvorano.

Kakor slišimo, se je pred nedavnim okoli tega perečega vprašanja nekaj vendarle zganilo, kar samo pozdravljamo in želimo, da bi se načrt zares čimprej tudi izvedel. Kakor zvemo, so bila razpisana gradbena dela na cesti Pod Lipa — Piramida. Gradbena dela bodo poverili tvrdki, ki bo predložila najugodnejše pogoje. Za izvedbo načrta je predvidena skupna vsota 3,3 milijona šilingov. Gradnja bo izvedena v več letnih obdobjih, kakor bodo dopuščala razpoložljiva denarna sredstva. Za letošnjo gradbeno stopnjo je določenih v rednem proračunu 400.000 šilingov.

Na prireditvi je spregovoril predsednik SPZ dr. Franci Zwitter in med drugim dejal, da je pesem spremljevalka našega človeka v vseh časih, veselih in žalostnih. Peli so jo v kacetih in izseljeništvu ter borci-partizani v gozdovih. Tudi najnovejši napad na naše pravice, ki predstavlja protizakonito okrnjevanje slovenščine v šolah, nam pesmi ni vzel. Tudi s pesmijo se borimo in dokazujemo, da smo nesporno tukaj. Ne priznamo nobenih odjav od pouka slovenščine, izsiljenih s pritiskom in grožnjami ter pod vtisom še nepozabnih grozot polpreteklega časa ustrahovanih ljudi. Navzoči so govornikove besede sprejemali z viharim pritrditvami.

Z dobro recitacijo »Naš narodni dom« od Simona Gregorčiča je postregel tov. Blaž Singer. Pesem vsebuje značilne verzice, besede, ki so tudi danes prav primerne.

Koncert v Šmihelu je bil lep uspeh. Naslednji nedelji pa bodo koncerti na Radišah, v Ločah in Logi vasi ter opozarjamo na vabilo v današnji številki lista.

Bilčevs

Pred nedavnim smo praznovali v gostilni pri Miklavžu, kjer se pač pogosto dogajajo pomembni dogodki življenja v naši vasi, spet veselo svatovščino. Mlada človeka sta sklenila zvezo za vse življenje. Nevesta je bila domača hčerka očeta Janke Ogrisa in njegove žene in je seve samoumevno, da so obhajali poročno slavlje na nevestinem domu. In zakaj tudi ne? Saj je znano, da znajo pri Miklavžu za take priložnosti dobro pripraviti vse, kar je treba. Gostje, okoli 60 po številu, so tudi topot enodušno in z zadovoljstvom potrdili zgorajšnjo ugotovitev.

Nevesta Marija Ogrisova je marljiva in dobra pevka ter igralka v domačem slovenskem prosvetnem društvu. Njena dejavnost je prozoren dokaz dobre vzgoje v zavedni hiši, ki je ostala značajna kljub vsemu težkemu, kar je prišlo nad koroške slovenske družine posebno v času naci-

stične strahovlade. Tudi Marija, še otrok v predšolski dobi, je morala s svojimi starši in ostalo družino v izseljeništvu, v tujino, proč od domačije in domačega kraja, kjer je rasla prva in brezskrbna otroška leta pod varno roko roditeljev, ki sta družini in domu posvečala vso skrb in ljubezen. Kaj je takrat čutilo otroško srce, je težko dojeti v neobgljeni besedi. Goto vo pa je v globini krvavelo, ko je slutilo neizrekljivo bol, žalost in gnev svojih starejših svojcev, najbolj ateja in mame, ki sta na svoji ljubljani domačiji izpolnjevala le svojo sveto dolžnost sebi, otrokom, narodu in tudi državi, odklanjala pa krivico in nasilje.

Zenin Rupert Gasser, tesarski polir, posveča poleg svojega marljivega poklicnega dela svoj prosti čas tudi z veliko vneto naši narodni prosveti. Tudi Rupert je pevec, navdušen tamburaš in eden najboljših igralcev v okviru našega prosvetnega društva. Lahko se nadejamo, da bosta mlada novoporočenca, ki se vzkladata po duhu in plemenitih idejah, v najlepši harmoniji korakala na skupni življenjski poti. Upamo, da bosta tudi odslej, ko sta si ustanovila svoje lastno ognjišče, po svojih sposobnostih prav tako pomagala pri našem prosvetnem prizadevanju v zavesti, da s tem doprinašata dragocen prispevek k napredku in ohranitvi slovenskega ljudstva na Koroškem.

Mladima novoporočencema, Mariji in Rupertu, srčno čestitamo!

Sele — Kot

Z zadovoljstvom lahko poročamo, da na naši šoli ni bilo nobene odjave od pouka slovenščine. Nastane vprašanje, ali se pri nas še vsi ljudje zavedajo svoje narodnosti, saj Slovenci so končno po rodni vasi. Ne bi mogli tega v celoti trditi, ker tudi v naše kraje pljuska val germanizacije. Verjetno pa je, da so si starši ohranili zdravo razsodnost in vedo, da je za otroka v bodočem življenju koristno, da obvlada oba deželna jezika ter ne verjamejo in nasedajo tistim, ki bi jim radi dopovedali, da je pouk slovenščine nepotreben, ker se baje s tem jezikom nikamor ne pride.

Slišimo tudi, da so bili v nekaterih krajih prav privandranj tujci največji priganjači za odpravo slovenskega pouka. Takšnega pojava pri nas nismo opazili, ker prvič jih je med nami prav malo in tisti, ki med nami živijo, skušajo biti pošteni in živeti v soglasju z domačim slovenskim prebivalstvom. Seve niso z nami istega mišljenja glede uresničitve člena 7 Državne pogodbe, kar pa niti ni čudno, ker s svoje strani nikoli ne slišijo kaj pozitivnega o tem vprašanju, niti v tisku, niti iz nobenih ust. Kljub temu pa, če se oni dokopljejo do tega, da nas cenijo in spoštujejo, jih cenimo in spoštujemo tudi mi.

Na naši enorazredni šoli torej ne bosta dva razreda — dva tabora. Otroci se bodo poleg ostalih predmetov učili oba deželna jezika, kar bo v korist vsakemu posamezniku ter tudi v prid mirnega medsebojnega sožitja ter razumevanja v naši skupni domovini.

Globasnica

Velika je zaskrbljenost, ko se tu in tam pojavlja nevarna in huda bolezen otroška ohromelost. Bolezen lahko konča s smrtjo ali dolgotrajnimi strašnimi posledicami. V Globasnici je družino Butej dohitela takšna usodna nesreča. Petletni sinček Vili je obolel za otroško ohromelostjo. Prepeljali so ga v bolnišnico v Celovec, toda tudi zdravniki mu niso mogli več pomagati, otrok je podlegel bolezni. Z bridko prizadeto družino sočustvuje vsa okolica.

KOLEDAR

Petek, 17. oktober: Marjeta
Sobota, 18. oktober: Luka
Nedelja, 19. oktober: Peter
Ponedeljek, 20. oktober: Janez K.
Torek, 21. oktober: Uršula
Sreda, 22. oktober: Kordula
Četrtek, 23. oktober: Severin

Bralei SE OGLAŠAJO

Nočemo obupavati, ker pravica je na naši strani

Še pod vtisom veličastnega protestnega zborovanja koroških Slovencev proti okrnitvi slovenščine v obveznih šolah bi rada povedala nekaj misli, da izrazim duška svojemu razpoloženju. Vse življenje budno zasledujem in sodelujem pri prizadevanjih za svoj obstoj borečega se slovenskega ljudstva na Koroškem, ki ima na tej zemlji nesporno domovinsko pravico. Zborovanje mi je dalo novega poguma in vere v našo življenjsko voljo in silo. Kdo bi si mislil, da bo prišlo na zborovanje toliko ljudi v deželno glavno mesto, da je bila naročena dvorana premajhna ter so zborovalci napolnili veliko dvorano Delavske zbornice. Prihod množice ljudi vseh starosti in poklicev iz vseh krajev je ustvaril na mah ogromno navdušenje in ni bilo videti obupanega obraza, vsem so žarele oči v zavesti, da si nikdar ne bomo pustili vzeti naših prirodnih, narodnostnih in življenjskih pravic.

Ljudstvo, ki je s tolikšnim razumevanjem in navdušenjem sledilo stvarnim izvajanjem govornikov in diskutantov ter je strnjeno v svoji volji, ne more in ne bo propadlo. Nočemo obupavati, temveč delati in se boriti, ker pravica je na naši strani in pravica končno vedno zmaga tudi v najtežjih okoliščinah.

Spominjam se, da smo v stari avstrijski monarhiji morali prepevati v šoli o cesarju in da večna bode Avstrija. Avstri-

ja je propadla, ker ni ravnala s slovenskimi narodi v državi po načelu, da je pravičnost temelj države. — Propadla je tudi nacistična država, tisočletni Hitlerjev »raj«, večna Nemčija, ker je krvavo teptala najosnovnejše pravice nenemških narodov, jih nasilno iztrebljala in obsodila tudi nas koroške Slovence na smrt. Redčili so nas, toda uničili nas niso. Naša borba in upor je vse drugačen, borimo se za pravice in lastno narodno življenje, jemljemo in kratimo pa nikomur ničesar, kar je enodušno naglasilo tudi veliko zborovanje.

Na zborovanju so med drugim ostro obsodili tudi delovanje zastopnika takozimanih »Windischarjev« profesorja dr. Einspielerja, ki se na vse kriplje prizadeva, da bi med slovensko govorčje prebivalstvo vnesel teorijo o »vindišarstvu« ter se trudi, da bi mu vzel zavest pripadnosti svojemu lastnemu rodu. Čudimo se, da profesor dr. Einspieler poučuje na srednji šoli slovenščino, ne pa »vindišarskega« jezika, ker pač takega jezika na Koroškem ni. Vindišarstvo je le prva stopnja za narodno odpadništvo. Ne verjamemo, da bi se človek, ki je študiral slavistiko, ne zavedal, da je njegovo početje grd in zlonamerni zločin nad slovenskim ljudstvom. Vemo, da so tudi med Nemci pošteni in objektivni ljudje, ki takšno dejavnost ne odobravajo ter jo drugače ocenjujejo. Tudi ta profesor nam ne bo pameti solil, ker ne spimo, temveč se prebujamo.

Mi pa, kljub vsemu, ostanemo, kakor smo bili!

Č. M.

STOGLAVI ZMAJ

Lojze Zupanc:

Bober v Brodeh

V Biserni deželi, obsežni dolini sredi orjaškega pogorja, ni bilo biserov. Verjetno so kdaj v davni davni bili tod biseri, verjetno...

Ljudski pevec, pastir Slavec je zapel, kadar koli mu je trpljenje ljudstva trgalo srce, zapel je samo goram, samo čredi ovac:

»Biserna dežela, biserna si res!

Biseri: solze nesrečnih so otrok,

kapljice potu so spehane na smrt!

Zmaj stoglavi terja: »Dajte mi zlata!»,

terja golta ga stoletja že.«

Stoglavi zmaj, knez Kondor, ki je vladal siromašni pastirski deželi, je terjalo davkov v suhem zlatu. Vsako leto ob novem letu so mu morali rodovni starešine izročiti toliko zlata, kolikor je tehtalo knezovo telo.

Moški in ženske, bolehní starci in še nedorasli otroci so dan in noč, poleti v peklenški vročini in mrazu bredli po gorskih hudournikih, rekah in potokih, bredli so in iskali ter zbirali dragocena zrnca zlata, da so ustregli nenasišnemu samogoltnežu. Tudi v prejšnjih časih, ko so deželi vladali Kondorjevi predniki, ni bilo prijetno, tako hudo, kakor za Kondorjevega knezovanja, pa ni bilo nikdar, zakaj Kondor je bil orjak. Rodovi so morali zbrati milijone in milijone zrnca, da so zadostili knezovi požrešnosti. Pogosto se je ta ali drug rod pehal dneve in tedne, pa ni zasledil niti najskromnejšega zrnca iskane kovine. Zlata je bilo vsako leto manj, Kondorjeva teža pa se je večala iz dneva v dan.

Knez se je redil in redil. Dvorski kuharji so mu morali kuhati samo jedi, ki so pospeševale njegov tek in množile njegovo težo. Ko je bilo knezu štirideset let, je bil tak debeluhar, da ga ni bilo na svetu enakega. Teža ga je tako pritiskala, da ni mogel več hoditi. Tudi sedel je že težko. V podzemeljske zakladnice njegovega gradu so ga nosili, da je pasel oči po neprecenljivem bogastvu biserov in zlata, pasel je oči in stokal:

»Kako sem mršav! Shujšal sem, shujšal!»

Sklical je zdravnike in jim velel:

»Sestavite in dajte kuharjem tak jedilnik, da se bo najmanj podvojila teža mojega neboljjenega telesa! Saj vidite, da ne morem niti hoditi, tako sem oslabeel!»

»Veličanstvo,« si je zdržnil ugovarjati deželni vrah, »saj ne hujšate! Redite se. To ne bo dobro. Imate hud pritisk krvi. Utegnilo bi se primeriti, da bi vas zadela kap...«

Knez, ki je bil prava jeza, je vzrotil in pri priči ukazal biračem:

»Obglavite predrzneža!»

Komaj je sodbo izrekel, že se je skotalila nesrečnikova glava.

Nihče več mu ni oporekal.

Nobena jed mu ni bila dovolj redilna. Kuharji so trepetali, on pa je komaj komaj še dihal.

Blížal se je praznik novega leta, dan, ko so vsako leto položili kneza vpričo rodovnih starešin na tehtnico. Kondor se je dal že nekaj dni pred novim letom stehitati naskrivaj. Teža je bila nezasišano velika.

»Malo, mnogo premalo!« je tožil. »Lačen sem! Izstradati me hočete!»

In je jedel, jedel...

Novoletni navečer je Kondorju jemalo sapo. Kazalo je, da ga bo zadušilo. Poklical je zdravnika.

»Zastrupili so me!»

»Ne, veličanstvo! Močan krvni pritisk imate. Moram vam puščati kri.«

Puščati kri? Puščati dragoceno težo suhega zlata? Nikdar ne!

»Dam vas, dam vas...« je grozil knez, pa ni utegnil skončati začetega stavka. Pritisk krvi mu je razgnal srce, mast mu ga je zalila.

Ljudstvo si je oddahnilo, zakaj knez ni imel nobenega potomca, in si odtlej vladalo samo.

Pevec Slavec pa je na ves glas zapel vsej deželi, vsem ljudem, ne samo goram in drobnici:

»Stoglavi zmaj zastrupil se je sam!

Je dolgo pil najhujši strup: zlato.

Stoglavi zmaj zastrupil se bo vsak,

ki si v zlato vkova! bo um, srce!»

Prebrisana rasa

Sredi ribnika je plavala debela rasa. Volk jo je videl in zahotelo se mu je nje-nega svežega mesa. Prihuljeno se je odplazil do roba ribnika in zaklical raci:

»Dobro dan, račka! Kako si lepal! Prava lepota med lepoticami. Ampak tvoja mati je bila še mnogo mnogo lepša!»

»Kako pa to veš?« je dejala rasa.

»Joj! Kaj ne bi vedel. Saj sem jo vsak dan videl,« je vzkliknil volk in zavil svoje hudobne oči proti nebu. »Veš, kadar je ona plavala proti obali, je vedno ponosno dvigala glavo in zatisnila eno oko. Takrat je bila tako krasna, kot nihče nikoli. Vsi so se ustavljali in jo gledali. Škoda, res, da ti tega ne znaš!»

»Kaj ne bi znala!« je ošabno odvrnila rasa. »Le poglej me!« In rasa se je našopirila, dvignila visoko svojo glavo, zatisnila eno oko in mirno plavala po vodni gladini.

»Dobro, dobro!« je zaklical volk. »Vidim, da si precej podobna svoji materi. Ampak zamižati na oba očesa in hiteti, tega pa gotovo ne znaš.»

»Pa znam! Le poglej!»

In neumna rasa je na vso moč dvignila svojo glavo, zaprla oči in odplavala slepo naprej. Komaj pa se je zadela ob obalo, je — šavs — volk zagrabil neumno raco, se zasmejal svoji prebrisaniosti in hotel raco kar pri priči pojesti. Seveda, lačen je bil.

Rasa je spoznala, da jo je volk pošteno potegnil, zato se je tudi ona kaj hitro znašla.

Že ji je volk hotel odgrizniti glavo, ko mu je karajoče dejala:

»Veš kaj, dragi volk, tako pa tvoj oče ni nikdar delal!»

»Kako pa?« je hotel vedeti volk.

»Predno je začel jesti goske, se je vedno vsedel, dvignil svoje tačke k nebu in se zahvalil gozdnim duhovom, da je dobil tako masten grizljaj.»

»Saj jaz prav tako delam,« je dejal volk in položil raco poleg sebe. Vsedel se je in dvignil svoje kosmate tace kar se je dalo visoko.

Na to pa je rasa čakala. Smuknila je v ribnik in brž odplavala od brega. Ko se je volk nehal zahvaljevati, je bila rasa že sredi ribnika in se mu na vso moč hitala. Joj, kako je bil volk jezen.

»Da bi te zlodej,« je robantil. »Bila si prebrisana bolj kakor jaz!»

Sin o svojem očetu v raznih starostnih dobah

Španci imajo v tem primeru staro prislavico. Pravi takole: Petletni sin se hvale svojim vrstnikom:

»Moj atek zna vse!»

Nadebudni sin ima deset let:

»Moj oče veliko zna!»

Zdaj ima že petnajst let:

»Moj stari ne zna kaj prida!»

Odrasel je in ima dvajset let:

»Moj stari ne zna prav nič!»

Sin ima že trideset let:

»Moj oče tudi nekaj zna!»

S štiridesetimi leti misli sin še drugače:

»Oče marsikaj zna!»

Sin je na višku svoje moči, ima petdeset let:

»Moj oče, ta zna vse!»

Sin je že prešel šestdeseto leto:

»Če bi bil moj oče še živ, bi ga vprašal za svet!»

slednjič pa obležal negibno, kakor da sem zaspal, v resnici pa sem napeto čakal, kaj bo, ko se bo vrnil oče. Že po opotekajočih korakih pred kočo sem spoznal, da je vinjen, bolj kakor navadno. Ni takoj vstopil, prigorvarjal je Ravsu, ki je zadovoljno bevskal. Šele čez čas je odprl vržna vrata. Trudil se je, da bi brez ropota prišel v sobo, kar se mu pa ni posrečilo. Sredi sobe je obstal. Bilo je toliko svetlo, da sem videl, kako ima ramena široka, naravnost mogočna. Kolikokrat je ta dan zamahnil s krampom, koliko huntov premoga je nakopal? Osem ur je sto in več metrov debela plast zemlje, peska, kamenja in premoga grozila, da zdrobi opornike in pokoplje pod seboj rudarje, med katerimi je bil tudi oče. Osem dolgih ur. Koliko je to minut, koliko sekund? Vse to mi je šlo skozi misli, ko sem s priprtimi očmi oprezal v široka očetova ramena in drhte čakal očetove prve besede. Tudi mater sem videl in slišal, ležala je negibno in globoko je dihal. Vsa dan je delala, najprej pri Podmeniku, potem na nji-vi, ki smo jo spodaj ob gozdu imeli v namenu. Večkrat je prenehala z delom, se je ječe zavrnila, nekaj časa gledala kot izgubljena okoli sebe in se spet sklonila k delu. Proti večeru se je komaj še obdržala na nogah. Pomagal sem ji, kolikor sem mogel, saj sem čutil, da toliko ne bi smela delati. Zdaj sem videl oba; očeta, goro sredi sobe, in mater, bolnico na postelji;

Kje ste, Lamuťovi?

Anton Ingolič

»Vidiš,« je odgovoril smeje, »tebe zebe v obe nogi, mene pa samo v eno, samo v levo. In če bi kdaj obležal v snegu in bi bila nevarnost, da mi leva noga zmrzne, bi zažgal tole lesenjačo in si tako obžaroval levo nogo. Povej, ali lahko storiš ti kaj takega?« Teta Meta je bolj tiha, še nikoli ni rekla hude besede ne materi ne njemu in tudi ne Štefki, čeprav je zadnjič po ne-rodnosti zadavila piščančka. Kaj očetu ni prav na Motniku? Res, kar je prišel, še ni šel gor, čeprav ga je mati že večkrat povabila s seboj. Zadnjič je obljubil, da bo prišel za nami. »Kje je Luka?« so vpraševali zgoraj na Motniku. »Prišel bo,« je rekla mati. Bolj in bolj nestrpno je pogledovala skozi okno. Pa ga ni bilo. »Zakaj nisi prišel?« ga je vprašala zvečer, ko smo se vrnili. »Na Motniku nisem ničesar izgubil.« »To bi bil moral reči pred trinajstim leti.« Nisem se jaz Srabotnikom ponujal! »Bi ti povedala, kdo se je komu ponujal, pa sem rajši tiho!« »Je res bolje tako.« Kakor vedno, je tudi v tistem prepiru imel oče zadnjo besedo. Tedaj nisem pazil na njune besede. Šele zdaj

sem začel spoznavati, da imajo globlji pomen. Je to v zvezi z nesrečo, ki se je boji mati? Bila so me sama ušesa.

»Vem, zakaj ti ni obstanka na Strmcu.«

Od kod ta materina trdota? Ko očeta ni bilo, smo vendar vsak večer molili za njegovo vrnitev, tudi prve tedne po njegovi vrnitvi je govorila ljubeznivo z njim.

Oče ni odgovoril. Obrnil se je k zidu. To je bilo znamenje, da je končal s pogovorom.

Vedel sem, da se mati stežka premaguje, da ne bi povedala tistega, kar je med njima, tistega, kar bo prineslo nesrečo. Po tihem je zajokala. Njen jok je bil čedalje glasnejši, pretresljivejši. Zdelo se mi je, da je ura obstala, miš prenehala glodati in da celo Ravs prisluškuje. Oče pa se ni ganil. Čez čas sem zaslišal njegovo globoko dihanje. Torej je celo zaspal? Rad bi bil stopil k materi, pa me je to, kar je bilo med njo in očetom, zadržalo, čutil sem, da je nekaj tako hudega, da je jaz s svojo jecljajočo besedo ne bi mogel potolažiti.

Toda kaj je to? Kaj?

Zaspal sem šele, ko je mati le še jecala. Še v sanjah mi je bilo bridko.

Kako rad bi bil očeta občudoval brez pridržka! Leto dni se je etepel na ruski fronti, kolikokrat je samo zato ušel smrti, ker je bil bolj pogumen kot drugi, enkrat je rešil ujetništva pol čete; ko mu je bilo vojskovanja dovolj, pa je s tremi tovariši

Redno in izdatno gnojenje travnikov je neodložljiva nujnost

Dočim v večanju hektarskih donosov na njivah potom setve rodovitnejšega semenja in izdatnejšega gnojenja že kar dobro sledimo potrebam in zahtevam časa in se uspešno trudimo, da bi znižali proizvodne stroške, se v gospodarstvu na travnikih in pašnikih še nismo premaknili v potrebni meri naprej. V naših prilikah, kjer predstavljajo travniki in pašniki v povprečju polovico kmetijske površine, pa je prav gospodarstvo na travnikih in pašnikih odločilno za uspeh in rentabilnost kmetovanja sploh.

1. Gospodarski preudarek

Ni pretirano, če postavimo, da je v danih gospodarskih pogojih in v pogojih, ki jih bo kmetovanju postavilo porajajoče se skupno tržišče 17 evropskih držav, prav redno in harmonično gnojenje travnikov in pašnikov ključ k konkurenčnosti naših kmetij z živalskimi proizvodi. Danes, ko je tudi po naših vaseh poljsko delo že precej mehanizirano — tu in tam celo preko potrebe — gnojenje travnikov in pašnikov lahko neverjetno naglo sproži viden porast produktivnosti kmečkega dela. Z gnojenjem povečamo pridelek krme na travnikih in pašnikih, s tem pa na njivah v prid krušnemu, industrijskemu in krmnemu žitu zmanjšamo površino, ki jo imamo pod krmnimi rastlinami (detelje, deteljnotravne mešanice, umetni travniki, vigradne in poletne krmne mešanice). S tem pa tudi zmanjšamo, ponekod pa se sploh znebimo nakupa dragega

semena, ki ga zahteva pridelovanje krmnih rastlin na njivah. Namesto 500 šil, ki jih po hektarju letno najmanj stane seme krmnih rastlin na njivah, lahko kupimo vsako leto 300 do 400 kg superfosfata in 300 kg kalijeve soli kar ob rednem gnojenju s hlevskim gnojem zadoštuje za gnojenje 2 hektarjev travnikov in pašnikov. Že po dveh do treh letih rednega gnojenja bomo na travnikih namesto dosedanjih 30 do 40 nakosili 80 in več met. stotov sena po hektarju. Najvažnejše pri tem pa bo, da bomo na ta račun najmanj 1 hektar njiv več lahko zasejali z žitom in strniščnimi rastlinami, kar bo letno produktivnost kmetije povečalo najmanj za 5 do 7 tisoč šilingov.

Ta preudarek zgovorno kaže, da je gnojenje travnikov in pašnikov ključ k povečanju produktivnosti kmetije in kmečkega dela. Mimo tega pa redno gnojenje travnikov in pašnikov poveča pridelek hlevskega gnoja, kar omogoči boljšo harmoničnost humusnega gospodarstva. Zaloge humusa na njivah in na travnatem svetu se pričnejo večati. Čim večje pa so, tembolj izdatno lahko gnojimo z umetnimi gnojili, tembolj se večja odpornost zemlje in rastlin proti suši in tembolj bodo ob enakem delu kakor doslej naraščali donosi in kvaliteta pridelkov na kmetiji. Prav to pa je neobhodna nujnost našega kmetovanja.

Potrčila za to trditev najdemo na številnih visokoproduktivnih kmetijah tudi že po naših vaseh.

2. Bistvo gnojenja travnikov in pašnikov

Še naletimo na primere, kjer kmetovalec ravnokar postavljenemu ugovarja, češ, da prihaja gnojenje bolj do veljave na njivah. Navidezno morebiti tu in tam tako izgleda, res pa to nikakor ni. Če bomo pričeli travnike tako redno gnojiti, kakor že desetletja gnojimo njive, potem bo prihajalo gnojenje na travnikih ravno tako, če ne bolj do veljave, kot pa sedaj na njivah. Na njivah raste običajno naenkrat samo ena vrsta rastlin, ki ima globoke ali pa plitve korenine. Na travnatem svetu pa raste več vrst rastlin v harmoničnem sožitju, ki se izpopolnjujejo tako po globini korenin kakor tudi po višini nad zemljo. Vsled tega posrkajo v zemlji yso hrano in ne dopustijo, da bi se zgubila v spodnje plasti, kakor se pač to na njivah iz leta v leto dogaja.

Na njivi raste po gnojenju le tisto, kar smo sejali, na travniku pa takoj zapazimo zboljšanje ruše in naenkratni pojav trav, detelj in zelišč, ki jih prej ni bilo in ki so po višini in krmni vrednosti boljše od prejšnjih. Zaradi tega je učinek gno-

jenja na travnikih — če je bilo izdatno — večji od učinka na njivah.

Enostransko gnojenje na travnikih ne pokaže uspeha. Na travnike spadajo hlevski gnoj in umetna gnojila. S hlevskim gnojem obnavljamo humus in drobnoživke v zemlji, fosforna kislina in apno pospešujeta rast detelj, dušik trav, skupno s kalijem pa zelišč. Travnik potrebuje več fosforne kisline, pašnik pa več dušika.

3. Načrt rednega gnojenja

Strokovnjaki pravijo, da potrebuje travnik vsako leto po hektarju 30 do 40 kg čiste fosforne kisline, 20 do 200 kg čistega dušika ter 60 do 80 kg čistega kalija. Več s travnika pridelamo, bolj izdatno mu je treba gnojiti. Zaradi tega na splošno priporočajo naslednje redno gnojenje:

1. leto 500 kg Thomasove moke ali 350 kg superfosfata in 300 kg kalijeve soli
2. leto 100 do 150 g vlečanega hlevskega gnoja
3. leto 350 kg superfosfata ali 500 kg Thomasove moke in 300 kg kalijeve soli

Zastrupitve živali s krompirjem

V krompirjevem listju in steblih, v krompirjevem semenu, ki zraste na prsičih stebel v obliki jagode in v poganjkih krompirja je strup solanin. Največ ga je v kaličkih, ko krompir v toplih shrambah na spomladi skali. Prav tako je precej solaninapod olupjem zelenih gomoljev.

Solanin je hud strup za ljudi in živali. Je pa v vroči vodi topljiv, tako da ga lahko iz gomoljev odstranimo, če odlijemo vodo, v kateri smo krompir kuhali. Če pa poganjke skrbno ne potrgamo in potem okuhan krompir pokladamo prašičem, ne da bi odlili vodo, pride do zastrupitve živali. Najbolj nevarno seveda pa je, če kuhamo krompir s poganjki vred. Kalički so, kakor rečeno, najbolj strupeni. Na to moramo skrbno paziti prav sedaj v toplih mesecih, ko bo marsikdo za prašiče še kuhal star krompir. Prav tako je nevarna še zelena krompirjevka, če ž njo krmimo živali.

Kakšna znamenja kažejo zastrupljene živali?

Prašičev se loteva nekakšna omotica in slabost v križu ter bolj ali manj huda ohromelost udov. Prašiči se opotekajo, kot bi bili pijani, popadajo jih krči. Včasih pa začnejo kozlati, se močno slinijo, lovijo sapo, so napeti ali dobijo krčevito drisko. Pogostoma opazamo izpuščaje na koži, zlasti po nogah, okoli zadka, po vitemu oz. po mošnji in na vratu. V izjemnih primerih opazujemo tudi krvomočnost.

4. leto 150 hl gnojnice in 200 kg superfosfata.

Z gnojenjem po tem načrtu imajo travniki in pašniki svojo letno potrebo po fosforni kislini, kaliju in apnu krito, pičlo pa je zadoščeno potrebi po dušiku. Z dušikom (nitramoncalom) je treba večinoma še dodatno gnojiti in sicer v prvem in tretjem letu spomladi, po prvi in drugi košnji — vsakokrat 50 do 75 kg/ha —, v drugem in četrtem letu, ko gnojimo s hlevskim gnojem in gnojnico, pa v primerih slabega gnoja in redke gnojnice po drugi košnji s 50 do 75 kg nitramoncala po hektarju. Na kisljih zemljiščih, kjer opazimo kislco ali preslico, je treba vsako četrto leto še dodatno gnojiti z 10 do 15 g ogljikovokislega apna.

Tak vrstni red gnojenja omogoča sprostitve vseh rezerv, ki jih imamo skrite v travnatem svetu. Po tem vrstnem redu naj bi pričel gnojiti travnati svet vsak kmetovalec, najprej na najboljših travnikih, pozneje pa tudi na slabših. Na najboljših travnikih bo učinek največji in najhitrejši, kar v pogledu na gnoj in izdatke za umetna gnojila pomaga k postopnemu rednemu gnojenju celotnega travnatega sveta.

Blaž Singer

Zadnji čas za čiščenje in beljenje hlevov

Eno izmed važnih opravil sedaj, ko je še toplo in ko je živina na paši, je čiščenje in beljenje hlevov. Praviloma je treba stare hleve čistiti in beliti dvakrat na leto, spomladi, da preženemo iz njega kali, ki po zimski sopari in ostankih plesnive ali segnite zimske krme, in jeseni, da odstranimo vso nesnago, ki se je v hlevu naselila od poletne vročine in od muh. Enkratno čiščenje in beljenje, in sicer na jesen, pa je potrebno v vsakem hlevu, tudi v tistem, ki je najbolj zračen.

Čiščenje in beljenje mora biti temeljito. Hlev je treba počistiti od stropa do tal vključno vseh vrat, oken, šip, jasli, verig, lijahov za krmo in vsega hlevskega orodja. Po splošnem čiščenju in potem, ko smo vse lesene in železne dele oprali z krompom, ki smo mu dodali 3 % mazovega mila ali sode, je prav, če hlev tudi desinficiramo. Raztopini za desinfekcijo primemo nekaj ugašenega apna, da bomo potem lažje pregledali, če je bila desinfekcija res popolna.

vedel sem, da oba trdo delata, vendar ni delo tisto, zaradi česar trpita. Tisto je nekaj drugega, nekaj hujšega. Oba sta se mi zasmilila. Kaj pomaga očetu, da je prehodil skoraj pol sveta, kaj pomaga materi, da je več kot pet let držala pokonci našo kočarijo, kaj jima pomaga, da se ne strašita nikakršnega dela, pred tistim najhujšim sta brez moči!

Oče še vedno ni spregovoril. Čutil se je krivega, iskal je primerno besedo, rad bi, da bi bilo drugače. Nisem ga sovražil, celo bližji mi je bil kot zadnje čase. Pomagal bi mu bil rad, pomagal obema. Mati se ubija na zemlji, oče pod zemljo, čemu bi grizla drug drugega? Oče, spregovorite lepo besedo! Mati, potrpite! Pomenita se, kakor se pogovarjata stric Tomaž in teta Meta na Motniku!

Slednjič se je oče le oglasil.

»Ze spiš, Roza?«

Očetov glas je bil dobrikajoč, mati pa ni odgovorila.

»Posedeli smo spodaj pri Raku,« je nadaljeval oče, ne da bi se zganil. »Hudičvo je pod zemljo. Še stare rudarje daje in ne bi mene? Pozna se mi ujetništvo. Še teden, dva, pravijo, potem bo bolje. Takoj, ko prvega prinesem denar, boš stopila dol v konzum in kupila otrokoma praznjo obleko. Taka sta, da me je sram. tudi sebi boš vzela kako reč.«

»Tistega tvojega denarja ne maram!« je

mati tako rezko zavrnila očeta, da me je zbolelo.

Oče se je samo prestopil.

»No, no, Roza!«

Gotovo se je tudi nasmehnil, seveda, v zadregi. Slekli si je suknjič in ga pustil mimo stola kar na tla, potem je sedel na klop ob zidu in se začel sezuvati. Neprestano je nekaj mrmral, mati pa je trdovratno molčala. Šele ko se je približal postelji, se je spet oglasila.

»Pojdi spat, kjer si spal doslej!«

Njen glas je bil še trši.

»Kje naj bi bil spal?« je vprašal oče malodane smeje.

Materi pa ni bilo do smeja.

»Ti že veš, kjel!«

»Pravim ti, da sem bil pri Raku. Človek je utrujen in vino te prevzame, da ne moreš več vstati.«

»Vem, kje je tisti Rak. Tam v koloniji!«

Zaradi nje si šel tudi v rudnik. Zakaj si sploh prišel iz Rusije, če...«

»Ne nori, Roza!«

»Za zdaj si šel v jamo; ko bo prišlo sporočilo, da Molan ni več živ, se boš sploh preselil dol v kolonijo. Ampak zakaj si mi napravil otroka? Dovolj imam dval!«

»Lahko ti povem, s kom sem bil, lahko...«

Oče je še vedno stal tik ob postelji.

Tako torej? Nekakšna Molanka je vmes. Šele zdaj sem se spomnil, da je to ime

že padlo v prejšnjih prepirih, ki pa niso bili nikoli tako ostri in so se kmalu polegli. Nisem vedel, kaj naj si mislim, želel sem le, da bi mati popustila.

»Tudi za malega boš kupila kaj. Mislim, da bo fantek.«

Zaradi očetovega dobrikajočega glasu sem tudi jaz začel sumiti, da ne more biti res vse, kar je govoril. Pričakoval sem, da ga bo mati še ostreje zavrnila. Toda zgodilo se je prav nasprotno. Potegnila se je na konec postelje.

»Spravi se že spat,« je zamrmrala. Ko je oče ležal na njeni strani, pa je rekla, s tistim toplim glasom, ki ga je imela samo tedaj, kadar je govorila o stvarih, ki jih je imela rada. »Tudi jaz mislim, da bo fantek.« In čez čas. »Fantka bi rajši, kaj?«

»Fantek ali deklica, samo da bi šlo po sreči. Kdaj bo?«

»Ob žetvi.«

»Prvega bova oba šla v konzum. Nekaj bova vzela za denar, nekaj na upanje; zdaj, ko imam stalno delo, bodo dali. Pomankanja ne bomo več trpeli.«

»Ali res ni nevarno spodaj v jami?«

»Nesreča se lahko povsod primeri, še na njivi te lahko kdo po nesreči mahne z motiko po butici.«

Ali sanjam ali je resnica? Ne, ura tam na steni tiktaka, Ravi vleče verigo, miška razkapa suhljad na podstrešju; oče in mati pa ležita drug ob drugem in se pogovarjata.

»Povej, Luka, zaradi Molanke...«

»Ali ti nisem povedal, da je bilo končano, že davno, že pred vojsko.«

»Tudi ona dela v rudniku, v separaciji, ne? Ne bo te pustila v miru in ti...«

»Kar sem si naložil, bom nosil.«

»Ali je tako težko?«

»Nebi rajši zaspala?«

V očetov glas je kanila naveličanost.

»Luka, bodi dober, kakor si bil prve čase po vrnitvi. Tako lepih dni še nisem imela pri tebi.«

Nekaj časa sta ležala negibno, potem se je najprej oče obrnil k zidu, nato pa mati proti oknom. Kmalu je oče zaspal. Kdaj je zaspala mati, ne vem, kajti nenedoma so se mi zaprle oči in sanje so me zanesle na Motnik, na pašnik nad babičino hišo.

Drugi dan sem tam zares sedel s pastirjem Brdnikom. Rad sem imel starega moža, čeprav ni bil prav nič zgovoren in ljubezniv. Govoril je, kakor da tehta vsako besedo, a tudi poslušal je tako, kakor da vsako besedo, ki jo sliši, daje na tehtnico.

»Lamut je torej šel v jamo,« je rekel, ko sva se pogovorila o ovci, ki se je prejšnji teden izgubila, tri dni tavalja po planinah, nazadnje, ko so opustili iskanje, pa sama prišla domov. »Zasluzek je dober, to že, delo pa hudičvo. Jaz sem bil spodaj samo tri dni.«

»Tudi vi ste bili knap?«

(Nadaljevanje sledi)

ARTHUR MILLER:

Sheldonovi čakajo

Nekateri ljudje v naši sosesčini se smeji, večina pa jih čaka, čaka kakor Sheldonova.

To je torej ta človek, mr. Sheldon, srednjih let, s spodobno družino in spodobnim stanovanjem. Čisto navaden poslovni človek. Zadnja leta mu je dobro šlo. Avtomobili.

Nekega večera, še ni dolgo, sta on in žena sklenila, da gresta v neki nočni lokal. Ona si je nataknila dva briljantna prstana, si nadela zapestnico in nekaj kosov drugega nakita, nato sta pa krenila v mesto. Kaj sta tam počela, ne vemo, vsekakor pa sta ostala skoraj do treh zjutraj.

Vožnja domov je bila počasna in previdna, ker je bil voz nov in Sheldon ni bil povsem trezen. Ko je vtaknil ključ v ključavnico, je začutil, da so vrata pod njegovim pritiskom takoj popustila. Vstopila sta, prižgala v sobi luč in opazila, da je vse v neredu.

Predal pisalne mize je ležal na tleh, po preprogi so bili razmetani odrezki čekov in pisemski papir. Sheldonova sta pohitela v jedilnico. Srebrnega servisa na mizi ni bilo več. Sheldon se je prijel za srce, ko da ga hoče zadušiti. Gospa Shel-

»Kaj pa bova?« je vprašala, »če ulove tatu, ko bo denar še pri njem?«

Čez nekaj časa reče Sheldon: »Tatov nikoli ne vlove.«

Minilo je sedem dni. Opoldne zazvoni telefon. Sheldon prekrije slušalko z roko in se obrne k ženi: »Moram iti, da identificiram stvari.« Glas mu je drhtel.

Vozil je počasi. Pobit je sedel za volanom. Kakor pri gledališki vaji je nenehoma ponavljal: »Trgovci sem, denar potrebujem, da kupujem avtomobile.« Mar mu bodo verjeli? Morda. Naposled so le navadni policaji. Nemara jim nikoli ne bo prišlo na misel, da je 91.000 dolarjev preveč za ta namen. Njegova preskrba za starost, vse je ležalo v tem denarju. Mrzel pot ga je oblihl.

Na komisariatu so mu predstavili nekega starejšega moža sivih las. Potem je prišel neki uradnik in prinesel v roki vrečko. Detektiv je zaprosil Sheldona, naj mu ponovi opis ukradenih draguljev. Sheldon je vse podrobno opisal in odgovoril na vsa vprašanja.

Sivi mož je potrj sedel na stolu. Strmel je v tla. Videti je bil resigniran, zelo utrujen in zdelo se je, da mu je bilo znano, kako stvari stoje.

Naposled je detektiv stopil k pisalni mizi, odprl vrečko in iztresel nakit. Sheldon ga je pogledal in izjavil, da je njegov.

»Jutri boste lahko vzeli krzneni plašč, najbrž pa tudi srebrnino,« je dejal uradnik in premešal nakit na mizi. Po načinu, kako je to počel, se je Sheldonu zdelo, da nekaj namerava. Detektiv obrne svoje široko temno lice k Sheldonu in ga nenadoma vpraša: »Niste pogrešili tudi nekaj denarja?«

»Denar?« vpraša Sheldon. »Kakšen denar?«

»Glejte, to smo našli pri tem možu,« reče detektiv, seže v vrečko in potegne ven pet svežnjev bankovcev. »Tu je 91.000 dolarjev,« reče detektiv.

Tat je strmel v Sheldona, Sheldon pa je strmel v denar. Znoj mu je tekal po hrbtu; srce ga je bolelo kot odprta rana. Nasmehnil se je, da bi si pridobil časa. »To je velik denar,« reče mirno in skuša v detektivskih očeh nekaj odkriti.

Ta se pa ni dal zmešiti in je takoj vprašal: »Je to vaš denar?«

»Moj?« toliko, da se nasmehne Sheldon. Pohlepno pogleda svežnje. »Lepo bi bilo, toda ni moj.«

Tat, velik silak, skoči pokonci in pokaže na denar. »Kaj pa to pomeni?« vzklik-

ne osuplo. »Njegov je. Vzel sem ga z ostalimi stvarmi iz blagajne.«

»Le mirno,« reče detektiv.

»Od kod pa bi naj ga imel?« vpraša tat preplašeno. »Mar mi hočete nagrbiti še en vlom? To je bil edini, nič več! Vse sem vam povedal.«

Detektiv se spet obrne k Sheldonu: »Torej ste gotovi, da denar ni vaš?«

»To bi moral vendar vedeti,« reče Sheldon in se obupno nasmehne.

Detektiv gre molče k pisalni mizi in spet vloži nakit v vrečko. Tedaj vzame enega izmed debelih svežnjev. Namesto, da bi tudi tega spravil v vrečko, udari z njim ob roko.

Sheldon skuša pokriti svoj obup. Spet se nasmehne in vpraša, ko da ga to le tako mimogrede zanima: »Kaj pa storite z denarjem, ki ga nihče ne zahteva?«

Detektiv gre mimo njega in se napoti proti vratom. »Čakamo,« reče in odpre vrata.

»A če se nihče ne javi?« vpraša Sheldon radovedno.

»Čakamo, medtem pa malce poizvedujemo.«

»Razumem.«

Sheldon je buljil po asfaltirani cesti, po kateri je drsel njegov avtomobil. Nikakor ni mogel zbrati misli. Šele ko je odprl hišna vrata, ga je otopelost popustila. Začutil se je slabega in bolnega.

»Moramo najti kakšno možnost, da dobimo denar nazaj,« reče gospa Sheldon, ki ji je vse povedal.

»Kaj naj storim?« Sheldon si strga ovrtnik, krene po stopnicah navzgor in se vleče na posteljo...

Zdaj se Sheldon nenavadno počasi vozi na delo. Tistih nekaj prijateljev iz njegove sosesčine se je privadilo na blazni pogled njegovih oči. Včasih se pelje mimo policijske postaje, takrat zmanjša hitrost in zija v poslopje, toda vedno krene naprej.

Kadar pripelje skozi ulico kakšen policijski avtomobil, se ljudje ustavljajo in čakajo, dokler ni mimo Sheldonove hiše. Naravno, da nihče ničesar ne govori, toda vsi čakajo skupaj s Sheldonom na tisti strašni trenutek, ko se bo avto ustavil pred njihovi vrati. A to se nekoč mora zgoditi.

Morda čez nekaj dni, morda čez nekaj mesecev, pripeljal bo izza ogla, zmanjšal hitrost in se ustavil.

Hiša je nenavadno tiha. Zavese so zagrnjene in le redkokdaj je videti, da prihaja kdo noter ali ven. Sheldonova čakata...

Skrivnostni meteorji

V zadnjem času se strokovnjaki vse bolj zanimajo za roje meteorjev, ki se gibljejo v vesolju. Po mnenju nekaterih, bi lahko te meteorje uporabili za prenos radijskih signalov na velike razdalje.

Pri svojem gibanju meteorji puščajo za seboj ionizirano ali električno sled, ki bi jo mogli izkoristiti kot neke vrste ogledalo, ki odbije in prenaša radijske valove z ene točke Zemlje na drugo točko. Ta naelektrena sled sicer lahko obstoja v ozračju komaj nekaj sekund, kar pa zadostuje za oddajo precejšnjega števila vesti.

Kljub temu, da so meteorji tako majhni, saj jih skoraj ni moč videti, računajo, da pade vsak dan na Zemljo najmanj tisoč ton meteorskega prahu.

Ti meteorski roji privlačujejo pozornost učenjakov tudi iz drugih razlogov. Avstralski strokovnjak za vremenoslovje dr. Bowen je analiziral rezultate 60-letnega proučevanja meteorskih rojev in atmosferskih sprememb v raznih deželah. Po njegovem mnenju obstoja določena povezanost med meteorskimi roji in povečanjem padavin.

Kdo zna več

(HRVATSKA NARODNA)

Jež in lisica sta šla krast kokoš. Pa je spetoma vprašal jež lisico:

»Čuj, strina! Koliko umetnijski znaš?«

»Sedeminsedemdeset,« je odgovorila lisica, medtem ko je znal jež samo dve umetnijski.

Potem sta prišla do kurnika. Tam pa je bila skopana globoka jama in oba sta padla v to jamo. Premišljala sta, kako bi zlezla ven? Potem pa se jež — možka glava — spomni svoje umetnijske:

»Veš kaj, strina, jaz bom tebe pošteno ugriznil v uhelj, ti boš poskočila in me zagnala ven. Ko bom zunaj, ti bom prinesel lestev in potem boš zlezla iz jame še ti.«

Potem jo je jež zares pošteno ugriznil za uhelj in lisica ga je zagnala iz jame. A ko je bil stric jež zunaj, se je nagnil nad jamo in rekel strini lisici:

»Jaz znam samo dve umetnijski, pa sem prišel lepo ven. Ti jih znaš sedeminsedemdeset, pa premišluj, kako se boš rešila.«

In potem je šel svojo pot.

ANEKDOTA

Svarilen zgled

Charlie Chaplin je bil v mladosti član kluba samcev. Ko se je poročil, je po enem letu zaprosil, naj ga zopet sprejmejo kot člana. Ko so ga začudeno vprašali, kaj naj bi kot poročen človek pri njih delal, je Chaplin nedolžno odgovoril:

»Mislim sem, da bi me potrebovali kot svarilen zgled!«

Podkupnina

Znani filmski režiser in igralec Orson Welles je stopil v brivnico, stisnil frizerju nekaj denarja v roko in dejal: »Strič!«

Brivec je začudeno gledal denar v svoji roki in dejal: »Še nikoli nisem dobil tako lepe napitnine naprej.«

»Saj tudi ni napitnina,« je dejal Orson Welles, »to je podkupnina za molčanje med striženjem...«

MODRO POVEDANO

Neki londonski novinar je nekoč intervjuval Bernarda Shawa in ga je vpraševal vse mogoče stvari. Na koncu intervjuval pa ga je še vprašal, če mu ve povedati kakšen moder izrek.

— Seveda, — mu je odvrnil Shaw. — Takoj vam ga povem: edinole tepec zna vprašati desetkrat več, kot pa mu zna pametni odgovoriti!

Za dobro voljo

LEP RAZGLED

— Ker ste bili dvanajst let v mornarici, ste si gotovo ogledali ves svet?

— Kje, pa, skoraj nič nisem videl; bil sem podmorničar...

HIDROENERGIJA

— Kaj je po tvojem izkoriščanje vodne sile?

— To je, kadar moja žena tako dolgo joka, dokler ji ne kupim nove obleke!

Pavle Zidar:

V spomin

Mnogo pričakuješ od sonca,
otrok,
a moraš biti tudi sam
dober —
nikoli, tudi v šali ne smeš
prižgati jeze, laži,
prijatelj, ki ga častiš
z veseljem in igro,
prijatelj
bi človek postal,
kakršnega se sonce
in mrak boji.

don si je začela puliti lase in klicati na pomoč. V divjem strahu sta planila v spalnico.

Blagajna! Mala jeklena blagajna, ki je vedno stala v kotu omare, pokrita s škatlami in staro obleko; blagajna je sicer še zmerom bila na svojem mestu, toda pokrov je bil odprt! Sheldon je težko dihal. Gospa Sheldon je pokleknila in segla vanjo. Nič! Ničesar ni bilo v njej. Blagajna je bila prazna.

Zdrvita po stopnicah in mož zagrabj telefon. Slušalka se mu trese v roki, ko obrača številčnik. »Policija!« in zakliče v aparat: »Hiša je izropana. Pravkar sva prišla domov in...«

Gospa Sheldon nenadoma odreveni, nato pa stegne roko in z dlanjo pokrije Sheldonu usta. Jezno poskuša odriniti njeno roko. Tedaj se njuna pogleda križata. Sheldon spusti slušalko in se zgrudi v naslanjač. Gospa Sheldon obesi slušalko, ko je glas telefonistke še zmerom odmeval iz nje.

Misli so jima bile iste, a nista jih mogla izgovoriti. Iskala sta izhod, pa ga nista mogla najti. Naposled reče gospa Sheldon: »Nisi povedal imena ne naslova. Morda...«

»Zvedelo se bo,« odgovori, gre v salon in leže na divan.

Mine ura in nič se ne zgodi. Tedaj zazvoni. V domači halji in copatah stopa Sheldon po stopnicah nizdol. V navzočnosti tujih oseb je znal Sheldon vedno ohraniti svoj mir. Tako je bil tudi sedaj videti skoraj zaspan, ko je spustil noter dva policaja. Sprva jima je skušal pojasniti, zakaj je spustil slušalko, ne da bi povedal ime: bil je preveč razburjen, da bi telefonistki povedal takšno malenkost. Policaja sta preiskala hišo. Nato so vsi skupaj sedli v salon in Sheldonova sta točno popisala ukradene stvari. Ko je Sheldon naposled zaprl vrata za policijo, je trenutek premišljeval. Končno pa spregovoril: »Jutri bova javila zavarovalnici.«

»A denar?«

»Kako sem mogel omeniti denar. Denar, ki ni nikjer prijavljen in njegov izvor ni zakonit...«

Vedela je, da na to ni odgovora, pa vendar se je bilo težko kar tako odreči 91.000 dolarjev.

RALPH URBAN:

Gospa Karla je hotela poklicati svojega moža, ki je delal popoldne v pisarni. Ko je šestkrat zaman klicala in je vedno slišala znak, da je telefon zaseden, je končno pri sedmem poskusu zaslišala možki glas.

»Si ti, dragi?« je vprašala Karla.

»Seveda sem,« se je oglasilo z druge strani. »Kaj je že spet? Žarim od dela.«

»To rečeš vedno, kadar te pokličem. Za vse drugo imaš čas. Na hitro ti moram povedati, da je klobuk odličen. Stane komaj nekaj več, toda zato je bila tudi Irena čisto zelena od jeze, ko me je okoli poldne videla v njem.«

»Irena?«

»Da, seveda, Irena. Hudobna, kot je, je rekla, da bi bil klobuk še kar dober, toda frizura ne pristoja k njemu. To je seveda nevoščljivost, v nekem oziru pa je imela popolnoma prav. Lase bi morala nositi krajše in tudi bolj na čelu. In ker je že takointako skrajni čas, da bi si morala dati napraviti novo trajno, sem šla takoj k frizerki. Na vrsto pridem komaj ob štirih, nato sem zmenjena z Mileno in pridem šele ob pol sedmih domov. Za večerjo se boš moral danes sam pobrigati. Priskrbi si nekaj šunke, toda ne premastne, saj veš, da imaš pokvarjen želodec, četrt masla, štirj majhne kisle kumarice in kilo belega kruha. Črn se pokvari v tej vročini.

Telefonski pogovor

Kupi v naši ulici in takoj plačaj, nekaj računov je še tam odprtih...«

»V naši ulici?«

»Jasno. Vzemi še glavo salate in če je tam nimajo, pojdi v zelenjavo poleg. Jajca najdeš doma v hladilniku... Majhen aluminijast lonček stoji na štedilniku.«

»Na štedilniku?«

»Da, na štedilniku. Lonec napolniš do polovice z vodo in položiš vanj dve jajci, toda šele, ko voda vre. In sicer z žlico, da ne počijo. Nato pogledaš na uro in pustiš jajca vreti točno pet minut. Medtem lahko pogrneš mizo, toda ne narobe, kot si napravil zadnjič. Ne pozabi na jajca, točno čez pet minut vzameš lonec s kuhalnika, kuhalnik ugasneš, vročo vodo iz lonca zliješ ven in vzameš jajca iz lončka, napravi vse natančno, kot sem ti naročila, ker sem, kot veš, s svojimi živci čisto na koncu. In ne pozabi pokriti s prtom kletko z Bobijem. Tako, in zdaj me, prosim, ne zadržuj več, ker imam še ogromno opravkov. Hočeš še kaj, Rudi?«

»Da,« se je oglasilo lakonično, »reči ti hočem, da sem neizmerno srečen.«

»Oh, resnično? Ženska to zelo rada sliši, Rudi. Toda kako ti pride prav zdaj kaj takega na misel?«

»Ker sem vesel, ne samo, da nisem Rudi, ampak tudi, da nisem poročen s teboj. Moje ime je Pepi in vi, gospa, ste napačno zvezani.«

„Vzdržite, koroški bratje — mi smo z vami!“

(Nadaljevanje s 1. strani)

Slovenci, živeči izven matične domovine, smo si edini in enotni v obrambi osnovnih človeških in narodnostnih pravic. Udarec koroškemu Slovincem prizadene Slovence na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji. Zato tudi mi izražamo svoje ogorčenje nad najnovejšim ukrepom koroškega deželnega glavarja v škodo našim rojakom v Avstriji. Sovinistični krogi na Koroškem naj vedo, da nismo in da ne moremo biti ravnodušni sprčo nezakonitosti in teptanja sprejetih obvez. Koroški Slovenci pa naj si bodo v svesti, da jim v teh težkih trenutkih stojimo ob strani in da trdno verujemo v zmago njihove pravične borbe, ki je tudi naša in da tudi mi ne bomo odnehali zagovarjati načela bratskega

venskega občestva zdržali tudi proti tej najnovejši nakani nemških šovinističnih plasti.

Kar nas pa v trenutnem položaju najbolj prizadene, je dejstvo, da so — soditi po usodnem odloku — vsaj začasno v koroški manjšinski politiki preglašovali nacionalni nestrpnosti s svojo zastarelo nacionalistično miselnostjo dosedanje zagovornike naprednega načela mirnega sožitja med narodi in priznanja enakopravnosti vsakemu, tudi najmanjšemu narodu. Prav zaradi tega se hočemo koroški Slovenci le še z večjo vnemo boriti za uveljavljanje teh načel, ker smo prepričani, da je to hkrati tudi najbolj uspešna borba za dosego in obrambo naših narodnostnih pravic.

Koroški Slovenci nočemo kloniti in ne bomo nikdar klonili, ker se zavedamo, da je

„Manchester Guardian“, London:

Zweisprachigkeit — Bedingung für den Staatsvertrag

Die österreichischen Nationalisten haben schnell vergessen, dass die Zweisprachigkeit das Kompromiss und die Bedingung war, auf Grund welcher dieses Gebiet in den Grenzen Österreichs verblieb. Sicher gibt es Österreicher, die sich erinnern werden, dass die Rechte der slowenischen und kroatischen Minderheit in Österreich von grosser Bedeutung beim Abschluss des

Staatsvertrages für Österreich waren und dass diese Rechte mit diesem Vertrag garantiert sind. Es verbleibt uns nur die Hoffnung, dass diese stark genug sein werden, die Durchführung der Vereinbarung zu sichern, weil dies nicht nur eine Frage der österreichisch-jugoslawischen Beziehungen, sondern auch einen Prüfstein für den Realismus in Österreich darstellt.

sožitja med narodi in zlasti s sosedi v duhu in v izvajanju enakopravnosti na socialnem, gospodarskem in kulturnem področju.

Vzdržite, koroški bratje, bodite si edini in enotni v vaši upravičeni in pravični borbi. Mi smo z vami!“

Slovenska kulturno-gospodarska zveza
Trst

Za solidarnostno izjavo primorskih Slovencev se je Zveza slovenskih organizacij zahvalila z naslednjim pismom.

Za Vašo solidarnostno izjavo in Vaše živo spremljanje naše težke borbe za najosnovnejše pravice se Vam iskreno zahvaljujemo.

Brez dvoma sodi zadnji odlok predsednika koroškega šolskega sveta med najhujše udarce, ki jih je naše koroško slovensko ljudstvo doživelo v teku zgodovine. Toda koroški Slovenci smo premagali tudi že bolj nevarne poskuse izrinjanja slovenske govorice z domačih tal južne Koroške. Zato smo prepričani, da bomo v zavesti moralne pomoči vsega slo-

pravica na naši strani in da je zato z nami celotni slovenski narod in ves pravični svet!

S ponovno zahvalo za Vašo solidarnostno izjavo v času, ko se, kakor so pokazale zadnje volitve, v najtežjih okoliščinah tudi sami borite za osnovne človeške in narodnostne pravice, Vam, primorski bratje, zagotavljamo našo solidarnost in Vas pozdravljamo. Naj živi strpno sožitje med narodi!

Naj živi bratska povezanost zamejskih Slovencev!

Zveza slovenskih organizacij
na Koroškem
Celovec

Dr. Schärf pride na Koroško

Zvezni prezident dr. Schärf se bo mudil dva dni na Koroškem, kjer bo jutri otvoril moderno urejeno celovško letališče in v nedeljo izročil svojemu namenu eno najodobnejše urejenih koroških glavnih šol v Velikovicu.

Nikdar ne bomo priznali . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kako bi se ob vsem tem čudili, da je »zmaga« nacionalistične gonje navidezno skoraj popolna, da se naš gospodarsko zapostavljeni in socialno odvisni človek, ki se še vse preveč živo spominja groženj, nasilja in gorja v komaj pretekli dobi, ni mogel dovolj odločno postaviti proti novemu valu zastraševanja in pritiska. Nasprotno, vsak pošten in iskren človek se bo začudil, da je na tem ozemlju sploh še toliko ljudi, ki so se kljub vsej nevarnosti zoperstavili pobesnelemu šovinističnemu plazu. Toliko bolj sramotno in nečastno pa je početje tistih krogov, ki zdaj zmage pijani kričijo o »svobodno izraženi volji prebivalstva« ter o »veličastni manifestaciji domovinske zvestobe«. In ta »zmaga« je tako »veličastna«, da trezni koroški Nemci že s skrbjo gledajo v bodočnost ter se bojijo, da bo svet dobil vtis, da »naša manjšina kopni kot sneg na soncu«.

Poleg tega pa je nastala zdaj na šolskem področju tako popolna zmeda, da verjetno nihče ne ve izhoda, ki bi vsaj zasilno pokril vso umazanijo, katera se je nakopila okoli tega vprašanja. Kje v kulturni in civilizirani državi 20. stoletja je mogoče, da bi se učitelji zaskrbljeno spraševali, kako bodo v bodoče poučevali otroke, ki nemško ne razumejo, od slo-

venskega pouka pa so bili odjavljeni? Toda na Koroškem je tudi kaj takega možno, pa ne samo možno, marveč žalostno dejstvo!

Morda se bodo pristojne oblasti, ki so doslej v tem oziru zapirale oči pred nevarnim razvojem, vzdrmile vsaj zdaj ter končno napravile konec sramotnim pojavom, ki so splošno nevarni za nadaljnji razvoj Avstrije. Če se je policija pri preiskavi atentatov na partizanski spomenik in na dvojezične napise pritoževala, da so ljudje tako zastrašeni, da od njih ni mogoče ničesar zvedeti, potem pričakujemo od oblasti vsaj toliko poštenosti, da bodo tudi zdaj spoznali in priznali, da je rezultat odjav nastal le na podlagi zastraševanja in vsestranskega pritiska in zato tudi ne more predstavljati resnične volje prizadetega prebivalstva. Takega rezultata koroški Slovenci tudi nikdar in pod nobenim pogojem ne bomo priznali. Zato pričakujemo in zahtevamo, da se avstrijska vlada končno loti reševanja in izvedbe člena 7 Državne pogodbe na podlagi poštene in iskrene volje ter pripravljenosti na rešitev, ki ne bo bila v obraz načelom morale, demokracije in pravice, marveč bo predstavljala pot k pomiritvi ter enakopravnemu sožitju obeh narodov v deželi.

Ponesrečen ameriški polet na Luno

Prvič v zgodovini človeštva so ameriški znanstveniki preteklo soboto izstrelili trostopno raketo proti Luni. Raketa, ki je z brzino 40.000 km na uro brzela proti Luni, se je pri višini 126.000 km zopet obrnila proti Zemlji. Na letu proti Zemlji je raketa končno prodrla zopet v gostejše zračne plasti in zaradi stalno naraščajoče brzine zgorela. Računajo, da je raketa spremenila prvotno smer zaradi odpovedi v mehanizmu iz 300.000 delov sestavljene rakete, in to pod vplivom temperaturnih sprememb. Raketa je torej doseгла le tretjino poti do Lune.

Čeprav prvi poskus doseči Luno ni uspel, je uspeh ameriške rakete vendar velikanski, saj doslej še ni prodrli noben od človeka ustvarjeni instrument v take višine. Z raketo, ki so ji dali naziv »Pionir«, so izvršili najrazličnejše meritve v doseženih višinah. Dognali so, da je vpliv organizmu škodljivih žarkov v tej višini manjši. Zanimivo pa je tudi to, da tudi temperatura v nekaj tisoč kilometrov vi-

šine znaša le minus pet stopinj Celzija. Razen tega se je tokrat prvič zgodilo, da je raketa drvela z brzino 10.320 m v sekundi. Preračunano je sicer bilo, da bi morala doseči 10.600 m na sekundo.

Poleg drugih instrumentov in merilnih priprav je bila v raketi nameščena televizijska kamera, ki bi morala napraviti posnetke Lune s strani, ki se nam nikdar ne pokaže. Televizijska kamera bi nato posnetke posredovala na Zemljo. Zaenkrat to ni uspelo, vendar se bodo znanstveniki ZDA in SZ trudili, da bodo na podlagi doseženih uspehov izdelali rakete, s katerimi bo mogoče kdaj dejansko prispeti v območje Lune, ali pa celo pristati na njej.

Sadna drevesca vseh vrst in sort,
za 20 % ceneje kot drugod, dobavi
drevesnica inž. Marko Polzer
pd. Vazar p. Št. Vid v Podjuni —
St. Veit im Jauntal.

zagrebški kvintet „Lisinski“ — 18.30 Športni tednik — 20.00 Revija zabavne glasbe — 20.45 Kulturna tribuna.

Torek, 21. oktober:

5.00 Za dobro jutro — 6.40 Naš jedilnik — 8.05 Od Celja do Zalca — 8.40 Potopisi in spomini — 9.00 Operne melodije — 10.10 Polke in valčki — 10.45 Za dom in žene — 12.00 Trio Avenik igra — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Iz oper — 14.15 Zanimivosti — 14.30 Voščila — 16.00 Za ljubitelje glasbe — 18.00 Družinski pogovori — 20.00 Koncert komornega zbora radia Beograd.

Sreda, 22. oktober:

5.00 Pisan jutranji spored — 8.05 Jutranji divertimento — 9.00 Jezikovni pogovori — 9.15 Slovenske narodne — 10.10 Arnič: Tri pripovedke — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Poslušajmo Lovski kvintet — 13.45 Pojejo domači pevci zabavne glasbe — 15.40 Novosti na knjižni polici — 16.00 Koncert po željah — 17.10 Sestanek ob petih — 17.30 Pesmi in plesi iz Bele Krajine — 18.00 Kulturna kronika — 20.00 Rimski Korsakov: Snegurka — opera.

Četrtek, 23. oktober:

5.00 Pisan spored — 8.05 Poje mešani zbor — 8.20 Vedri zvoki — 10.25 Od arije do arije — 11.00 Igrajo veliki zabavni orkestri — 12.00 Popevke se vrstijo — 12.15 Kmetijski nasveti — 14.30 Voščila — 16.17 Izbrali smo za vas — 17.10 Glasbene ugankke — 18.15 Se še spominjaš — 18.45 Praški ter tablete in človekovo zdravje — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov.

Petek, 24. oktober:

5.00 Pisan spored — 8.05 Iz slovenske solistične glasbe — 8.40 Halo, halo, izberite popevko! — 9.40 Venček narodnih — 11.00 Za dom in žene — 11.10 S popevkami po Evropi — 11.40 Igra kmečka godba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pojo bratje Pirnat iz Jarš — 14.35 Iz oper — 16.00 Klavirske skladbe — 18.10 Moderni ritmi — 20.30 Mojstrska dela koncertne literature.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program. — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

II. program. — 6.00, 7.00, 13.00, 17.00, 22.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Zvenече razno — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjki magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert — 14.45 Prav za vas — 15.45 Iz književnosti — 17.55 Sami klagerji — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 18. oktober:

I. program: 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.30 Pozdrav nate — 15.30 Z vseh dolin zveni — 16.00 Posneto za vas — 16.45 Iz parlamenta — 17.10 Melodije od Münchena do Dunaja — 21.00 Quiz za 100.000 šilingov.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 11.00 Ljudske melodije — 14.15 Tehnični pregled — 15.00 Mladinski koncert — 16.00 Glasba za zabavo — 17.10 Lepa pesem — 18.10 Za delopust — 21.00 Operetni koncert.

Nedelja, 19. oktober:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo želimo in voščimo (slov.) — 9.00 V duru in molu — 11.30 Veselo petje — veselo igranje — 14.30 Voščila — 17.05 Za ples — 19.00 Šport — 20.10 „Spor zaradi Jolanthe“, kmečka komedija.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 15.00 Operetni zvoki — 16.00 V nedeljo ob štirih — 20.00 Šopek pisanih melodij.

Ponedeljek, 20. oktober:

I. program: 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Za našo vas (slov.) — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 Mladina in film — 18.40 Mladina poje (slov.) — 20.45 In kaj menite vi?

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 15.30 Sem in ostanem Franci z Dunaja — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Vesele melodije — 19.30 „Medea“, opera.

Torek, 21. oktober:

I. program: 8.45 Domači zdravnik — 14.00 Poročila, objave. Rdeče, rumeno, zeleno (slov.) — 16.00 Godba na pihala — 17.10 Za vsakogar nekaj glasbe — 19.15 Lepe žene iz 1001 noči — 20.15 Lahka glasba.

II. program: 8.20 Nekaj melodij za zabavo — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Nežna glasba — 17.55 Za delopust — 20.00 Pisan večer.

Sreda, 22. oktober:

I. program: 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 16.00 Dobra volja — 17.10 Popoldanski koncert — 18.10 Govori se o tem — 10.15 Življenje polno glasbe — 21.10 Vroče železo.

II. program: 8.10 Glasba na tekočem traku — 16.30 Dunajske melodije — 19.20 Dan zastave — 19.30 „Zemlja brez gospodarja“, slušna igra.

Četrtek, 23. oktober:

I. program: 8.45 Avstrijci v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. Iz znanih oper (slov.) — 16.30 Grillparzer in ženske — 17.10 Pisan šopek melodij — 18.30 Mladina v poklicu — 18.40 Oddaja za kmete — 19.00 Prilicesinja dneva — 21.00 Zveneca alpska dežela.

II. program: Za dobro voljo — 15.30 Vesele melodije — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Gaudeamus igitur — 17.55 Popoldanski koncert — 20.00 Lahka glasba.

Petek, 24. oktober:

I. program: 8.45 Iz radijske beležnice — 14.00 Poročila, objave. Za vsakogar nekaj (slov.) — 16.00 Vožnja v modro — 17.10 Popoldanski koncert — 18.10 Prosti čas je